

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

MD - 2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr. 82
tel.: +373 22 20 14 24
web: www.justice.gov.md,
e-mail: secretariat@justice.gov.md

Nr. 03/4077 din 16 mai 2023

**Lista participanților la avizare
(se anexează)**

În temeiul pct. 201 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018, potrivit căruia „[î]n cazul în care o autoritate/instituție publică a exprimat obiecții în privința proiectului anunțat, autorul, după analiza acestora, transmite sinteza, cu argumentările respective, și proiectul definitivat (însoțit de nota informativă) tuturor participanților la avizare, inclusiv celor care au comunicat absența obiecțiilor”, solicităm examinarea și avizarea repetată a proiectului de lege cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) înregistrat la Cancelaria de Stat cu numărul unic **991/MJ/2022**.

Avizele urmează a fi prezentate în format electronic la adresa secretariat@justice.gov.md până la **22 mai 2023**.

În același context, în temeiul art. 35 din *Legea nr. 100/2017* solicităm Centrului Național Anticorupție efectuarea, în termeni proximi, a expertizei anticorupție asupra proiectului de lege.

Anexe:

1. Proiectul de lege - 14 file;
2. Nota informativă - 16 file;
3. Sinteza obiecțiilor și propunerilor - 58 file.

Secretar de stat /semnat electronic/

Stanislav COPETCHI

Ex.: Adriana Dodon
Email: adriana.dodon@justice.gov.md
Tel.: 022-20-14-27

Lista participanților la avizare

1. Consiliul Superior al Magistraturii;
 2. Curtea Supremă de Justiție;
 3. Curtea de Apel Chișinău;
 4. Curtea de Apel Bălți;
 5. Curtea de Apel Cahul;
 6. Curtea de Apel Comrat;
 7. Instanțele judecătorești;
 8. Consiliul Superior al Procurorilor;
 9. Procuratura Generală;
 10. Centrul Național Anticorupție;
 11. Autoritatea Națională de Integritate;
 12. Ministerul Finanțelor;
 13. Uniunea Avocaților;
 14. Universitatea de Stat din Moldova;
 15. Universitatea Liberă Internațională din Moldova;
 16. Academia de Studii Economice;
 17. Institutul Național al Justiției;
 18. Asociația Obștească „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”;
 19. Asociația Obștească „Institutul pentru Politici și Reforme Europene”;
 20. Asociația Obștească „Vocea Justiției”;
- Asociația Obștească „Centru de analiză și prevenire a corupției”.

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. _____
din _____ 2023

**cu privire la aprobarea proiectului de lege cu privire la
modificarea unor acte normative (*modificarea cadrului
normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție*)**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege cu
privire la modificarea unor acte normative (*modificarea cadrului normativ conex
reformei Curții Supreme de Justiție*).

Prim-ministru

Contrasemnează:

Ministrul justiției

Ministerul finanțelor

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

L E G E

cu privire la modificarea unor acte normative
(modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție)

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.185, art.620), se modifică după cum urmează:

1. Articolul 16:

la alineatul (2) cuvintele „și în Curtea Supremă de Justiție,” se exclud;
la alineatul (2¹) cuvintele „și ai Curții Supreme de Justiție” se exclud;

2. La articolul 21 alineatul (2), textul „, inclusiv 33 de posturi de judecător pentru Curtea Supremă de Justiție” se exclude.

3. Articolul 43 va avea următorul cuprins:

„Articolul 43. Curtea Supremă de Justiție

(1) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă. Curtea Supremă de Justiție asigură interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești și examinează categoriile de cauze stabilite de lege.

(2) Modul de organizare și funcționare a Curții Supreme de Justiție este stabilit în Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție.”.

Art. II - La articolul 11 alineatul (3) din **Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului** (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 15–17, art. 63), cu modificările ulterioare, cuvintele „probe incontestabile de incompatibilitate a” se substituie cu cuvintele „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea”;

Art. III. – **Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003** (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251, art. 699), se modifică după cum urmează:

1. Articolul 6:

la punctul 8) cuvintele „, recursul în anulare” se exclud;
punctul 14) se abrogă.

2. La articolul 7, alineatele (7) și (9) se abrogă.

3. Articolul 18 se completează cu alineatul (5) cu următorul cuprins:

„(5) Ședințele publice ale Curții Supreme de Justiție sunt înregistrate video, iar înregistrările video sunt disponibile pe pagina web oficială a curții.”.

4. La articolul 30:

alineatul (6) va avea următorul cuprins:

„(6) Curtea Supremă de Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor instanței de apel și revizuirile în complet din 3, 5 sau 9 judecători.”;

alineatele (7) și (8) se abrogă.

5. La articolul 33 alineatul (3), propoziția a doua se exclude.

6. Articolul 39 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 39.** Competența Curții Supreme de Justiție

Curtea Supremă de Justiție:

1) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către instanțele de apel și a sentințelor pronunțate de Curtea Supremă de Justiție ca primă instanță;

2) judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de Președintele Republicii Moldova;

3) soluționează, în limitele competenței sale, cererile de revizuire;

4) soluționează conflictele de competență date în competența sa;

5) soluționează cererile de strămutare.”.

7. La articolul 341 alineatul (3), cuvintele „recursului în anulare, ” se exclud.

8. Articolul 422 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 422.** Termenul de declarare a recursului

Termenul de declarare a recursului este de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.”.

9. La articolul 424, alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Instanța de recurs examinează cauza numai în limitele temeiurilor prevăzute în art. 427 invocate în recurs.”.

10. Articolul 427 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 427.** Temeiurile recursului

(1) Recursul este admis dacă:

1) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

3) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv;

4) există o cauză care înlătură răspunderea penală, sau un temei care exclude urmărirea penală sau determină încetarea procesului penal;

5) a fost aplicată o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege;

6) hotărârea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

7) instanța nu a fost compusă potrivit legii ori au fost încălcate prevederile art. 30, 31 și 33.

(2) Temeiurile prevăzute la alin.(1) p. 4)-7) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel. Această limitare nu se aplică dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decât dacă se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6) sau dacă Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimiterea la rejudecare.”.

11. La articolul 428, cuvintele „Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Curtea Supremă de Justiție”.

12. La articolul 430, punctul 5) va avea următorul cuprins:

„5) temeiul prevăzut de art. 427 și argumentele privind temeinicia recursului.”.

13. Articolele 431-435 vor avea următorul cuprins:

„Articolul 431. Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs

După primirea recursului, instanța:

1) verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art.430. În cazul în care recursul nu îndeplinește aceste cerințe, judecătorul raportor îi oferă timp recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor. Dacă recurentul nu înlătură neajunsurile în termen de 15 zile, cererea de recurs se consideră nedepusă;

2) solicită dosarul de la instanța respectivă;

3) desemnează un judecător raportor, care pregătește cauza spre judecare și stabilește data examinării admisibilității recursului;

4) expediază părților recursul și întrebările la care ar trebui să răspundă, solicitându-le să depună, în termen de până la o lună, referința.

Articolul 432. Admisibilitatea recursului

(1) Instanța de recurs examinează admisibilitatea recursului declarat împotriva hotărârii instanței de apel, fără citarea părților, în baza materialelor din dosar.

(2) Un complet din 3 judecători, prin încheiere, declară inadmisibil recursul dacă:

- 1) recursul nu este depus de persoana menționată în articolul 421;
- 2) recursul este tardiv;
- 3) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.427;
- 4) recursul este vădit neîntemeiat;
- 5) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței.

(3) Recursul declarat în temeiul prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 6) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (2) pct. 5).

(4) În decizia privind inadmisibilitatea recursului se menționează faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității. Aceasta se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se comunică părților.

Articolul 433. Procedura judecării recursului

(1) Dacă este considerat admisibil, un complet din 3 judecători examinează recursul în fond. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători.

(2) Completul din 5 judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.

(3) Recursul se judecă fără citarea părților, cu excepția:

a) recursului considerat admisibil în care se invocă temeiul prevăzut la art.427 alin. (1) p. 2) și 6);

b) rejudecării cauzei, prevăzută la art. 435 alin. (1) lit. d).

(4) Completul poate decide organizarea ședinței publice și pentru examinarea concomitentă a altor recursuri. La ședința publică sunt citați procurorul și persoanele indicate la art. 421 ale căror interese sînt atinse prin recurs. Neprezentarea lor nu împiedică examinarea recursului.

(5) Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, numele judecătorilor completului de judecată și verifică dacă există cereri de recuzare.

(6) Primul cuvînt i se oferă recurentului, apoi celorlalți participanți. Dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvînt îl are acesta. Luările de cuvînt nu pot depăși cadrul argumentelor recursului și a întrebărilor expediate părților, decât cu acordul completului.

(7) Președintele ședinței poate oferi dreptul la replică cu privire la chestiunile apărute în procesul dezbaterilor.

Articolul 434. Limitele judecării recursului

Judecînd recursul, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărîrii atacate prin prisma temeiurilor din art. 427.

Articolul 435. Decizia instanței de recurs

(1) Judecînd recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii:

- 1) respinge recursul, cu menținerea hotărîrii atacate;
- 2) admite recursul, casează, parțial sau integral, hotărîrea atacată și adoptă una din următoarele soluții:
 - a) menține hotărîrea primei instanțe;
 - b) dispune achitarea persoanei sau încetarea procesului penal;
 - c) dispune rejudecarea de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată în instanța de recurs;
 - d) rejudecă cauza și pronunță o nouă hotărîre.
- (2) Rejudecarea poate fi dispusă o singură dată.
- (3) Judecînd recursul, instanța soluționează și chestiunile prevăzute la art.416.
- (4) Adoptarea deciziei și întocmirea acesteia se efectuează în conformitate cu prevederile art.417 și 418, care se aplică în mod corespunzător. Instanța de recurs se pronunță asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.
- (5) Decizia instanței de recurs se pronunță integral. Decizia se consideră pronunțată din momentul plasării ei pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.
- (6) Dacă recursul este admis în temeiul art. 427 alin. (1) p. 6), completul poate emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare.”.

14. Secțiunea 1 din Capitolul V se abrogă.

15. Articolele 458-462 vor avea următorul cuprins:

„Articolul 458. Temeiurile de revizuire a procesului penal

- (1) Hotărîrile judecătorești irevocabile pot fi supuse revizuirii, atît cu privire la latura penală, cît și cu privire la latura civilă, la cererea persoanelor menționate în art. 460.
- (2) Dacă hotărîrea judecătorească se referă la mai multe persoane sau mai multe infracțiuni, revizuirea se poate cere pentru oricare dintre fapte sau dintre făptuitori.
- (3) Revizuirea poate fi cerută în cazurile în care:
 - 1) s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în timpul urmăririi penale sau în legătură cu judecarea cauzei care creează suspiciuni privind corectitudinea soluției din hotărîrea atacată;
 - 2) s-au stabilit alte circumstanțe noi sau recent descoperite de care instanța nu a avut cunoștință la emiterea hotărîrii și care, independent sau împreună cu circumstanțele stabilite anterior, dovedesc că cel condamnat este nevinovat ori a săvîrșit o infracțiune mai puțin gravă sau mai gravă decît cea pentru care a fost condamnat sau dovedesc că cel achitat sau persoana cu privire la care s-a dispus încetarea procesului penal este vinovat/vinovată;
 - 3) două sau mai multe hotărîri judecătorești irevocabile nu se pot concilia;
 - 4) Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respectivă;

5) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a informat Guvernul Republicii Moldova despre depunerea unei cereri din care se deduce existența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care creează suspiciuni privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată;

6) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, printr-o hotărâre, fie Guvernul Republicii Moldova a recunoscut, printr-o declarație, o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale care poate fi remediată, total sau parțial, prin casarea hotărârii atacate.

(4) Decesul condamnatului nu împiedică revizuirea procesului penal.

(5) Cererea de revizuire depusă repetat de către aceeași persoană în baza aceluiași motiv este inadmisibilă.

Articolul 459. Termenul de revizuire

(1) Revizuirea în temeiul art.458 alin.(3) p. 1)-4) a unei hotărâri de achitare, de încetare a procesului penal, precum de condamnare pentru motivul că pedeapsa este prea ușoară sau persoana trebuie condamnată pentru o infracțiune mai gravă, poate fi cerută în termen de un an de la data când au devenit cunoscute motivele sau circumstanțele care justifică depunerea cererii de revizuire.

(2) Revizuirea în favoarea condamnatului a unei hotărâri de condamnare, în temeiul art.458 alin.(3) p. 1)-4), nu este limitată în timp.

(3) Revizuirea în temeiul art. 458 alin. (3) p. 5) poate fi cerută oricând de la informarea Guvernului până la pronunțarea hotărârii definitive de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

(4) Revizuirea în temeiul art. 458 alin. (3) p. 6) poate fi cerută în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului.

Articolul 460. Depunerea cererii de revizuire

(1) Pot cere revizuirea:

1) oricare parte din proces, în limitele calității sale procesuale;

2) rudele apropiate, soțul sau soția condamnatului, chiar și după decesul acestuia;

3) Agentul guvernamental în cazurile prevăzute de art. 458 alin. (3) pct. 5) și 6).

(2) Cererea de revizuire este formulată în scris și trebuie să conțină temeiul de revizuire pe care se întemeiază, iar la cerere se anexează probele ce confirmă temeinicia ei.

(3) Cererea de revizuire se depune în instanța menționată în alin. (4).

(4) Cererile de revizuire menționate la art. 458 alin. (3) p. 1)-4) sunt de competența instanței de judecată care ultima s-a pronunțat asupra fondului cauzei. Cererile de revizuire depuse în temeiul art. 458 alin. (3) p. 5) și 6) sunt de competența Curții Supreme de Justiție.

Articolul 461. Procedura de examinare a cererii de revizuire

(1) Prevederile art. 431-434 se aplică în mod corespunzător examinării cererii de revizuire.

(2) În cazul organizării unei ședințe publice, dezbaterile sînt limitate la întrunirea condițiilor pentru admiterea cererii de revizuire. Neprezentarea părților nu împiedică examinarea cererii de revizuire.

Articolul 462. Hotărârea instanței de revizuire

(1) După ce examinează cererea de revizuire considerată admisibilă, instanța emite o încheiere privind:

- a) respingerea cererii de revizuire;
- b) admiterea cererii de revizuire, casarea hotărârii supuse revizuirii și reluarea examinării cauzei.

(2) Odată cu admiterea cererii de revizuire și reluarea examinării cauzei penale, instanța poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea pedepsei, precum și aplica măsuri preventive.

(3) În cazul admiterii cererii de revizuire din cauza că există câteva hotărâri ce nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunțate se conexează pentru rejudecare în instanța care a pronunțat ultima din aceste hotărâri dacă sunt de același grad, sau în instanța de cel mai înalt grad, dacă instanțele sunt de grade diferite.

(4) Încheierea de admitere a cererii de revizuire se supune căilor de atac odată cu fondul, în condițiile legii. Încheierea de respingere a cererii de revizuire poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, cu excepția încheierilor emise de Curtea Supremă de Justiție.”.

16. Articolele 463 - 465⁴ se abrogă.

Art. IV. – Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 142-148, art.277), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 17 se abrogă.

2. Articolul 18 se completează alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Ședințele publice ale Curții Supreme de Justiție sunt înregistrate video, iar înregistrările video sunt disponibile pe pagina web oficială a curții.”.

3. La articolul 44 alineatul (3), cuvintele „Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Curtea Supremă de Justiție”.

4. La articolul 46, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Curtea Supremă de Justiție judecă recursurile în complete de 3, 5 sau 9 judecători.”.

5. La articolul 424 la alineatul (2), cuvintele „Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Curtea Supremă de Justiție”.

6. Articolului 430 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 430.** Persoanele în drept să declare recurs

Sînt în drept să declare recurs:

- a) părțile și alți participanți la proces;
- b) persoanele care nu au participat la proces, dar care sînt lezate în drepturi prin hotărîrea, încheierea sau decizia judecătorească;”

7. La articolul 431, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție. ”.

8. Articolului 432 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 432.** Temeiurile recursului

(1) Recursul este admis dacă:

- a) interpretarea legii din hotărîrea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;
- b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;
- c) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv;
- d) hotărîrea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;
- e) hotărîrea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;
- f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărîrea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(2) Temeiurile menționate la alin. (1) lit. d)-f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decît dacă se invocă temeiul din alin. (1) lit. e) sau Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare.”.

9. Articolul 433:

alineatul unic devine alineatul (1);

litera a) va avea următorul cuprins:

„a) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (1)”;

se completează cu litera e), cu următorul cuprins:

„e) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței.”;

se completează cu alineatul (2), cu următorul cuprins:

„(2) Recursul declarat în temeiul art.432 alin. (1) lit. e) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (1) lit. e).”.

10. La articolul 438 alineatul (2), cuvintele „completul din 3 judecători emite” se substituie cu cuvintele „judecătorul raportor emite”, iar cuvintele „completul din 3 judecători” din ultima propoziție se substituie cu cuvintele „judecătorul raportor”.

11. Articolul 439:

la alineatul (2), textul „un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, se substituie cu cuvântul „instanța”;

alineatul (3) se abrogă.

12. Articolul 440 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 440.** Procedura examinării admisibilității recursului

(1) În cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

(2) Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.

(3) Dacă este considerat admisibil, completul format din 3 judecători examinează recursul în fond.

(4) În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători. Completul din 5 judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”.

13. Articolul 441 se abrogă.

14. Articolele 442 și 444 vor avea următorul cuprins:

„**Articolul 442.** Limitele judecării recursului

(1) Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute în art. 432. Instanța poate invoca, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor, drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre.

(2) În recurs nu pot fi administrate noi dovezi, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată. Aprecierea probelor dată de prima instanță și

instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e).

(3) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.

Articolul 444. Procedura judecării recursului

Recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile.”.

15. Articolul 445:

la alineatul (1), litera c¹) va avea următorul cuprins:

„c¹) să admită recursul și să caseze integral decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, trimițînd cauza spre rejudecare în prima instanță, în cazul în care a constatat neatragera în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate prin hotărîre;”;

se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Dacă recursul este admis în temeiul art. 432 alin. (1) lit. e), completul poate emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare. ”.

Art. V. – În capitolul I secțiunea a III-a punctul 1 din anexa la Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 164–165, art. 480), cu modificările ulterioare, la poziția A03, coloana a doua, cuvintele „Șef/ șef adjunct al secretariatului Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Jurisconsult/ Secretar general al Curții Supreme de Justiție”.

Art. VI. – Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 (publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 309-320 art. 466), se modifică după cum urmează:

1. Articolul 191:

la alineatul (3), cuvintele „hotărîrilor Consiliului Superior al Magistraturii, ale Consiliului Superior al Procurorilor,” se exclud;

alineatul (5) va avea următorul cuprins:

„(5) Curtea Supremă de Justiție soluționează:

a) în primă instanță, prin hotărîri irevocabile, acțiunile în contencios administrativ privind contestarea hotărîrilor Consiliului Superior al Magistraturii și a Consiliului Superior al Procurorilor;

b) cererile de recurs împotriva hotărârilor, deciziilor și încheierilor curții de apel.”;

2. La articolul 192 alineatul (1), cuvintele „și la Curtea Supremă de Justiție” și „și/sau colegii specializate” se exclud.

3. Articolul 193:

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători.”;

se completează cu alineatul (3¹), cu următorul cuprins:

„(3¹) În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători. Completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”.

4. Se completează cu articolul 245¹, cu următorul cuprins:

„**Articolul 245¹.** Temeiurile recursului

(1) Recursul este admis dacă:

a) interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

c) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;

d) hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

e) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv;

f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) lit. c) și d) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decât dacă se invocă temeiul din alin. (1) lit.

d) sau Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare.”.

5. Articolul 246:

la alineatul (1), propoziția „Dacă este inadmisibil, recursul se declară ca atare printr-o încheiere.” se substituie cu următoarele propoziții: „Dacă recursul este inadmisibil, completul din 3 judecători, adoptă o încheiere irevocabilă. Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei,

motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se transmite părților.”;

alineatul (2):

se completează cu litera a¹), cu următorul cuprins:

„a¹) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.245¹.”;

se completează cu litera g), cu următorul cuprins:

„g) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței.”;

se completează cu alineatul (3), cu următorul cuprins:

„(3) Recursul declarat în temeiul art. 245¹ alin. (1) lit. d) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (1) lit. g).”.

6. Articolul 247, va avea următorul cuprins:

„**Articolul 247.** Procedura de judecare a recursului

Recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. art. 245¹ alin. (1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cauze cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile.”.

7. La articolul 248, alineatele (1) și (2) vor avea următorul cuprins:

„(1) În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii:

- a) respinge recursul și menține hotărârea și/sau decizia;
- b) admite recursul, casează integral sau parțial hotărârea și/sau decizia și adoptă o nouă decizie;
- c) admite recursul și modifică hotărârea și/sau decizia;
- d) admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

(2) Dacă recursul este admis în temeiul art. 245¹ alin. (1) lit. d), completul poate emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare.”.

Art. VII. – Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441–447, art. 715), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. anexa nr. 3 tabelul 2 compartimentul „Aparatul Procuraturii Generale și procuraturilor specializate, Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor, Secretariatul Curții Constituționale, Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, Secretariatul Curții Supreme de Justiție” la „codul funcției A2003” denumirea funcției se completează în final cu sintagma ”/Jurisconsult/Secretar

general”;

2. anexa nr. 4 tabelul 1 compartimentul „Curtea Supremă de Justiție” va avea următorul cuprins:

„Curtea Supremă de Justiție			
B1003	Președinte	127	13,94
B1006	Vicepreședinte	126	13,09
B1022	Judecător	121	12,29”

Art. VIII. – Dispoziții finale și tranzitorii

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Cauzele de contencios administrativ care la data intrării în vigoare a prezentei legi se află în curs de examinare la curțile de apel, continuă să fie examinate de acestea chiar dacă după intrarea în vigoare a prezentei legi cauzele respective sunt de competența Curții Supreme de Justiție.

(3) Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative
(modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative a fost elaborat de Ministerul Justiției.

La elaborarea proiectului de lege a contribuit Grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, constituit prin Ordinul Ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022. Din Grupul de lucru fac parte reprezentanți ai CSJ, CSM, curților de apel, Judecătoria Chișinău, Consiliul Superior al Procurorilor, Uniunea Avocaților din Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități, Parlament, A.O. "Centrul de Resurse Juridice din Moldova" ș.a.

Grupul de lucru s-a întrunit în mai multe ședințe și au formulat, inclusiv, în scris propuneri pentru îmbunătățirea Conceptului de reformă și a proiectului de act normativ.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Prezentul proiect face parte din setul de proiecte de acte normative ce au drept scop reformarea Curții Supreme de Justiție. Acesta a fost elaborat în scopul sincronizării cadrului normativ cu prevederile *noii Legi nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție*, în special cu cele ce se referă la competența Curții Supreme Justiție (în continuare - CSJ) și organizarea internă a CSJ.

Obiectivul de bază al acestui proiect constă în crearea unui cadru normativ coerent prin excluderea oricăror neconcordanțe dintre normele noii Legii cu privire la CSJ și alte prevederi legale ce reglementează domeniul sistemului judecătoresc.

Urmare a promovării proiectului menționat supra, CSJ va avea competențe mai restrânse și nu va acționa ca o a doua instanță de apel, cum este în prezent. Aceasta va avea drept efect reducerea numărului hotărârilor emise de CSJ, accentul fiind pus pe ordonarea modului de interpretare și aplicare a legii în sistemul de justiție. De asemenea, va fi debirocratizată procedura de examinare a dosarelor.

Menționăm că reforma CSJ este una vitală în contextul angajamentului asumat de către actualul Guvern privind resetarea sistemului judecătoresc, dar și în contextul statutului de stat candidat în procesul de aderare la Uniunea Europeană și, respectiv, îndeplinirea condiționalităților pe sectorul justiției.

Reamintim că reformarea CSJ a fost trasată ca obiectiv în următoarele documente de politici, care în egală măsură pot fi raportate și la prezentul proiect de lege:

- acțiunea 3.4.1. „Reformarea Curții Supreme de Justiție, micșorarea numărului de judecători, revizuirea competențelor și transformarea Curții Supreme

de Justiție într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea practicii judiciare” din *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 235/2021*;

- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*;

- obiectivul 2.2.2. „Perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare a practicii judiciare uniforme” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*.

Proiectul are drept **scop** crearea fundamentului necesar pentru transformarea CSJ într-o instanță de casație, rolul de bază al căreia va consta în uniformizarea practicii judiciare.

Finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege sunt:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) revizuire competențelor CSJ și transformarea acesteia într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea calitativă a practicii judiciare;
- 3) modificarea temeiurilor de declarare a recursului în procedura penală, civilă și administrativă;
- 4) modificarea criteriilor de apreciere a admisibilității cererilor de recurs;
- 5) reducerea volumului de muncă a judecătorilor CSJ;
- 6) consolidarea instituțională a CSJ, inclusiv instituirea funcției de Jurisconsult, responsabil de domeniul unificării practicii judiciare;
- 7) revizuirea modului de salarizare a judecătorilor CSJ potrivit componenței propuse prin proiectul noii Legi CSJ;
- 8) reglementarea modului de examinare a litigiilor referite instanței supreme până la intrarea în vigoare a modificărilor propuse.

Subliniem că modificările propuse prin prezentul proiect sunt în conexiune directă cu prevederile formulate în Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care a fost recent adoptată de Parlament.

În context, reamintim că, pe lângă faptul că rolul principal al CSJ va fi de a asigura interpretarea și aplicarea uniformă a legislației în sistemul de justiție, curtea va avea următoarele atribuții:

- examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege;
- examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor de importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- examinarea cererilor de revizuire în cazurile stabilite de lege, inclusiv soluționarea cererilor de revizuire a cauzelor în urma pronunțării unei hotărâri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau

în urma reglementării pe cale amiabilă a unei cauze aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului;

- ridicarea excepției de neconstituționalitate a actelor normative care urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze concrete;
- solicitarea emiterii avizelor consultative de către Cursa Europeană a Drepturilor Omului;
- soluționarea, în cazurile prevăzute de lege, a altor tipuri de cereri și probleme juridice.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pin prezentul proiect de lege se propun modificări la următoarele acte normative:

- Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească;
- Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (în continuare - CPP);
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (în continuare - CPC);
- Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 (în continuare - CA);
- Legea nr. 155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice;
- Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale;
- Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.

Necesitatea operării modificărilor în actele normative menționate derivă din modificările introduse prin noua lege cu privire la CSJ, care va constitui principalul act ce reglementează organizarea și funcționarea CSJ. Adicional, activitatea și organizarea CSJ va fi reglementată și de alte legi, cum ar fi: codurile de procedură, Legea cu privire la statutul judecătorului sau Legea cu privire la organizarea judecătorească. În cele ce urmează, vor fi descrise raționamentele ce au condiționat intervenția în legislația conexă.

A. MODIFICAREA LEGII NR. 514/1995 PRIVIND ORGANIZAREA JUDECĂTOREASCĂ

Noua lege cu privire la CSJ prevede micșorarea numărului de judecători de la 33 la 20. În acest context, se propune excluderea din **art. 21** a mențiunii cu privire la numărul-limită de judecători în CSJ, or Legea cu privire la organizarea judecătorească stabilește numărul total de judecători în sistemul judecătoresc (504 posturi de judecător), iar noua Lege a CSJ va face referire la numărul judecătorilor din respectiva instanță judecătorească. Modificarea se justifică și prin faptul că legea nu face referire nici la numărul de judecători din cadrul curților de apel.

Expunerea **art. 43** într-o redacție nouă este necesară în contextul modificării competențelor CSJ, cu plasarea accentului pe interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești.

B. MODIFICAREA LEGII NR. 544/1995 CU PRIVIRE LA STATUTUL JUDECĂTORULUI

Potrivit Legii nr. 64/2023, numirea judecătorilor CSJ se va face la propunerea CSM de către Președintele țării, așa cum prevede și Constituția. Președintele va putea respinge candidatul motivat în prezența unor *circumstanțe care confirmă incompatibilitatea cu funcția de judecător*. CSM poate depăși acest refuz dacă pentru hotărâre votează cel puțin 2/3 din membrii Consiliului aflați în exercițiul funcției.

În contextul dat, este necesară modificarea **art. 11 alin. (3)** din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, pentru a substitui „probele incontestabile” cu „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea candidatului la funcția de judecător”. Raționamentul acestei modificări rezidă în faptul că Președintele țării nu dispune de „probe incontestabile”. Or, noțiunea de „probă” este specifică unui proces judiciar, cu reguli concrete de acumulare și administrare a acestora. Indiferent de acest fapt, soluția Președintelui Republicii Moldova trebuie să fie argumentată.

C. MODIFICAREA LEGISLAȚIEI PROCESUALE

I. Competența CSJ

Potrivit art. 3 al Legii nr. 64/2023, care recent a fost adoptată de Parlament, instanța supremă are următoarea competență:

- „a) examinează, în calitate de primă instanță, categoriile de cauze stabilite de lege;
- b) examinează, în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică, precum și cele care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- c) examinează cererile de revizuire în cazurile stabilite de lege;
- d) ridică excepții de neconstituționalitate a actelor normative care urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze concrete;
- e) soluționează alte tipuri de cereri și probleme juridice prevăzute de lege.”

Urmare a revizuirii competențelor CSJ, este necesară intervenirea în articolele corespunzătoare din codurile de procedură pentru a stabili expres și a detalia atribuțiile CSJ.

Astfel, în **materia procesual-penală** se propune expunerea în redacție nouă a **art. 39 din CPP**. Subliniem că unele din competențele CSJ care actualmente sunt prevăzute în acest articol, în special cele privind unificarea practicii judiciare au fost transferate în noua lege cu privire la CSJ. În consecință, menținerea acestora în articolul menționat nu este oportună.

Referitor la competențele CSJ în **materia procesual-civilă**, menționăm că art.

34 din CPC (care reglementa anterior competențele CSJ) a fost abrogat prin Legea nr. 244/2006 și o intervenție din acest aspect nu este necesară.

În **procedura administrativă** se propune CSJ să examineze în calitate de primă instanță contestațiile împotriva hotărârilor CSM și celor ale Consiliului Superior al Procurorilor (în continuare - CSP). Soluția pe aceste litigii va fi irevocabilă.

Subliniem că o asemenea practică a existat anterior. Revenirea la aceasta derivă din faptul că reglementarea actuală a modului de contestare a hotărârilor CSM și CSP în curtea de apel s-a dovedit a fi una prea complicată și are drept efect tergiversarea procedurilor. Acest fapt a fost remarcat îndeosebi în cadrul procedurilor disciplinare.

Subliniem că modificarea propusă la **art. 191 din CA** nu va constitui o încălcare a dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare – CEDO), deoarece Convenția stabilește doar pentru procedurile penale obligativitatea existenței unui dublu grad de jurisdicție. Drept urmare, CEDO nu impune obligativitatea asigurării de către state a dreptului de a contesta o hotărâre judecătorească emisă în cadrul unor proceduri administrative, disciplinare sau civile. Art. 7 alin. (2) din Protocolul 7 CEDO prevede că pentru procesul penal „[...] se poate face excepție de la dreptul la două grade de jurisdicție în cazul în care cauza a fost judecată în primă instanță de cea mai înaltă jurisdicție [...]”. Astfel, putem afirma că această excepție aplicabilă procesului penal, care se consideră a fi unul mult mai riguros ar putea fi replicată și procedurii administrative care, prin impactul său, este mult mai simplu.

II. Temeiurile de declarare a recursului

Conform noii legi cu privire la CSJ, curtea în calitate de instanță de recurs, va examina cauzele de importanță socială și juridică.

Criteriile privind aprecierea importanței litigiului referit justiției și gravității încălcărilor urmează a fi reflectate în legislația procesuală. Astfel, se propune modificarea legislației procesuale în partea ce se referă la temeiurile de declarare a recursului, inclusiv pentru a îngusta temeiurile respective.

Această schimbare îi va permite CSJ să se concentreze pe examinarea în fond a unui număr limitat de cauze - de circa 3 ori mai puțin decât în prezent și de a reține spre examinare doar acele litigii în care se disting probleme de drept, devenind astfel o veritabilă instanță de casație.

a) Intervenția în **legislația procesual-penală** și, în special, în **art. 427 din CPP** are ca scop expunerea în redacție nouă a temeiurilor de depunere a recursului, după cum urmează:

- 1) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a CSJ – Menționăm faptul că inițial, pe parcursul unei anumite perioade de la adoptarea prezentei legi, va fi puțin posibilă invocarea și aplicarea acestui temei. Or, încă nu putem vorbi despre „jurisprudență

uniformă” a CSJ. Acest temei va deveni pe deplin aplicabil după ce CSJ își va reexamina practica controversată, creată pînă în prezent.

- 2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție – Avînd în vedere rolul primordial al CSJ de unificare a practicii judiciare și ținînd cont de evoluțiile sociale, economice care pot determina modificarea raporturilor juridice este imperios a atribui CSJ dreptul de a reține spre examinare acele recursuri, care vor genera soluții ce pot determina schimbarea sau consolidarea jurisprudenței Curții. Chiar și jurisprudența constantă se poate schimba în funcție de evoluția cadrului legislativ și schimbările intervenite în relațiile sociale. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (Atanasovski c. Macedoniai, 2010, § 38) [§114].
- 3) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv; – În prezent acest temei este prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 7) din CPP. Admiterea unui apel peste termen constituie o încălcare a dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil, garantat de articolul 6 § 1 CEDO. Deci, este strict necesară menținerea acestui temei.
- 4) există o cauză care înlătură răspunderea penală, sau temei care exclude urmărirea penală sau determină încetarea urmăririi penale – Actualmente, la art. 427 sunt enumerate limitativ unele din cauzele care înlătură răspunderea penală și constituie temei de declarare a recursului. Prin redacția propusă se urmărește extinderea posibilității declarării recursului.
- 5) a fost aplicată o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege; – Judecătorul dispune de dreptul discreționar la stabilirea pedepsei penale doar în temeiul și limitele legii. Hotărîrea instanței prin care au fost admise astfel de erori va constitui obiectul declarării recursului. Aici se va avea în vedere atât neconsiderarea limitei minime cât și a celei maxime stabilit de lege.
- 6) hotărîrea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor – utilizarea noțiunii de „hotărîre arbitrară” derivă din practica CtEDO, fiind utilizată pentru a defini situația în care judecătorii nu aduc nici o motivare pentru deciziile/hotărîrile luate, sau cînd acestea sunt bazate pe greșeli evidente de fapt sau de drept comise de judecători.¹ În esență, la categoria hotărîrilor arbitrare ar putea fi atribuite

¹ Exemple din procedura civilă: Respingerea fără o motivare clară a unui recurs într-o cauză civilă și menținerea unei decizii care era în mod clar contrară circumstanțelor cauzei, chiar dacă recurentul indica expres asupra acestei contradicții (Dulaurans v. France, 2000, § 38); Refuzul judecătorilor, fără vreun motiv, de a anula ordinul de eliberare din funcție, care era bazat pe un raport de evaluare a performanțelor anulat anterior de aceiași judecători (Tel v. Turkey, 2017); Anularea de către instanța de recurs a deciziei instanței de fond (prin care au fost acordate compensații prevăzute

și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal). Caracterul echitabil al procedurii este evaluat în lumina întregii proceduri, în special a modului în care au fost administrate și apreciate probele astfel încât să se asigure că mijloacele de probă au fost prezentate și apreciate astfel încât să garanteze un proces echitabil. Instanța este obligată să efectueze o examinare efectivă a probelor propuse de ambele părți, și, atunci când se invocă caracterul nelegal al hotărârii prin prisma aprecierii nerezonabile a probelor, instanța de recurs va fi obligată să supună unei noi examinări și aprecieri probatoriul administrat în cauză pentru a verifica caracterul nerezonabil de apreciere a probelor, precum și caracterul arbitrar al hotărârii contestate.

- 7) instanța nu a fost compusă potrivit legii ori au fost încălcate prevederile art. 30, 31 și 33. – Acest temei de recurs nu constituie o noutate pentru legislația națională, fiind în vigoare.

Referitor la limitele judecării recursului în procedura penală, se propune modificarea **art. 424 alin. (2) din CPP**, pentru a indica expres că CSJ judecă recursul doar în limita temeiurilor invocate în recurs.

Intervenția în **art. 430 p. 5) din CPP** are drept scop expunerea conținutului punctului respectiv într-o manieră mai clară. Astfel, cererea de recurs trebuie să conțină expres unul din temeiurile enumerate la art. 427 CPP și argumentele privind temeinicia recursului.

Redacția propusă la **art. 422** oferă certitudine și claritate cu referire la termenul pentru declararea recursului și în special cu referire la momentul curgerii acestui termen – de la data comunicării deciziei integrale.

Or, practica arată că instanțele de judecată, în special instanțele de apel, pronunță dispozitivul deciziei, iar motivarea / decizia motivată se emite ulterior peste 1 – 2 luni de la data pronunțării dispozitivului deciziei. Corespunzător, și în primul caz și în cel de-al doilea instanța pronunță decizia adoptată pe caz, ceea ce nu permite determinarea clară a momentului începerii curgerii termenului de recurs.

Per a contrario, redacția propusă prin proiect oferă mai multă previzibilitate și claritate cu referire la momentul curgerii termenului de recurs.

b) La *procedura civilă*, pentru modificarea temeiurilor de declarare a recursului, se propune expunerea în redacție nouă a **art. 432 din CPC**. Astfel, se propun 6 temeiuri pentru depunerea unei cereri de recurs:

de legislația muncii) fără a explica în vreun fel acest lucru și fără a face referire la lege, care prevedea aceste compensații (Andelković v. Serbia, 2013; Lazarević v. Bosnia and Herzegovina, 2020).

Exemple din procedura penală: Condamnarea în baza recunoașterii vinovăției la faza urmăririi penale, fără a se pronunța asupra numeroaselor încălcări grave ale legii și a altor aspecte fundamentate, inclusiv a alibiului (Grădinar v. Moldova, 2008; Vetrenko v. Moldova, 2010); Acuzarea penală și arestarea pentru încercarea de a executa o hotărâre judecătorească irevocabilă și executorie a CSJ, pe motiv că reclamantul trebuia să înțeleagă că hotărârea este ilegală (Oferta Plus SRL v. Moldova, 2006); Condamnarea pentru încheierea cu bună credință a unui contract civil (Navalnyy and Ofitserov v. Russia, 2016); Condamnare în apel (după achitare în prima instanță) a unui avocat pentru raportarea unui caz de corupție în care a fost implicat, fără a examina dacă acest comportament este exonerat de răspundere conform legii (Paixão Moreira Sá Fernandes v. Portugal, 2020).

- a) interpretarea legii din hotărîrea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;
- b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;
- c) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv;
- d) hotărîrea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;
- e) hotărîrea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;
- f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărîrea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Expunerea în redacție nouă a **art. 442 din CPC** are drept scop detalierea regulilor referitoare la limitele judecării recursului. Se propune stabilirea unei excepții de la regula generală, potrivit căreia în recurs nu pot fi administrate dovezi noi – în situația în care se prezintă probe noi referitor la cheltuielile de judecată. De asemenea, pentru situația în care drept temei de declarare a recursului a servit faptul că „hotărîrea atacată este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor” instanța de recurs nu va fi ținută de aprecierea probelor făcută anterior de instanța ierarhic inferioară.

c) La *procedura administrativă*, se propune completarea CA cu un articol nou – **art. 245¹**, care va reglementa temeiurile de declarare a recursului în procedura administrativă. Menționăm că conținutul articolului respectiv este similară redacției propuse pentru art. 432 CPC.

III. Criteriile de admisibilitate a cererii de recurs

Urmare a revizuirii criteriilor de apreciere a admisibilității cererii de recurs, este necesară expunerea în redacție nouă a **art. 432 din CPP**. S-a considerat necesar de a stabili la alineatul (3) o excepție pentru recursul declarat în cazul în care „hotărîrea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea nerezonabilă a probelor”. În acest caz, nu se vor aplica temeiurile de inadmisibilitate stabilite la alin. (2) p. 3) și 5) din articolul respectiv. Determinarea preliminară a caracterului „vădit neîntemeiat” al cererii de recurs nu presupune intrarea în fondul cauzei. În practica largă a instanțelor naționale, dar și din practica CEDO, este considerată „vădit neîntemeiată” orice cerere care, în urma unei examinări preliminare a conținutului său material, nu indică nicio încălcare a drepturilor garantate de Convenție, astfel încât aceasta să poată fi declarată inadmisibilă de la început fără a trece la stadiul formal al examinării fondului cauzei (care duce în mod normal la pronunțarea unei hotărâri). A se vedea Ghidul practic cu privire la condițiile de admisibilitate. Pct. 5) de la alin. (2) art. 432 derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea

jurisprudenței”, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărârea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

Referitor la admisibilitatea cererii de recurs *în procedura civilă*, se propune modificarea **art. 433 din CPC**. Modificarea **lit. a)** este una de ordin tehnic. Or, ca urmare a expunerii art. 342 din CPC în redacție nouă, a devenit necesară ajustarea acestei litere.

Completarea art. 433 din CPC cu o nouă **lit. e)** derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărârea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Această excepție este reflectată la **alin. (2)**, fiind similară celei din procedura penală pentru situația în care temeiul declarării recursului rezidă într-o hotărâre arbitrală.

În mod analogic modificărilor pentru procedura civilă, se propun și modificări pentru *procedura administrativă*, pentru **art. 246 din CA**.

IV. Procedura de judecare a recursului

Proiectul noii legi cu privire la CSJ nu obligă curtea să creeze colegii specializate. Acest lucru este menit să ofere o flexibilitate mai mare pentru CSJ. Astfel, pentru a exclude din legislația procesuală referințele la actualele colegii ale CSJ, sunt propuse următoarele modificări:

- **în CPP:** art. 30 alin. (6), art. 33 alin. (3), art. 428, art. 434;
- **în CPC:** art. 44 alin. (3), art. 424 (2);
- **în CA:** art. 192 alin. (1).

Precizăm că proiectul nu are drept scop renunțarea la specializarea judecătorilor. Modalitatea propusă constă în crearea completelor specializate și nu a colegiilor specializate. Excluderea textelor respective nu afectează principiul specializării judecătorilor în cadrul Curții Supreme de Justiție. Această intervenție este în acord cu prevederile art. 5 alin. (2) și art. 8 alin. (7) din Legea CSJ, care determină modul de numire a vicepreședintelui CSJ.

Procedura penală:

Referitor la termenul de declarare a recursului, se propune modificarea acestuia pentru procesul penal. Prin modificarea **art. 422 din CPP** va fi prelungit termenul de declarare a recursului, de la 30 zile la 2 luni, fiind modificat și momentul începerii curgerii termenului respectiv, adică acesta va curge de la data comunicării deciziei integrale (în prezent acesta curge de la data pronunțării deciziei).

Referitor la procedura propriu-zisă de judecare a recursului în procesul penal, împotriva hotărârilor instanțelor de apel, evidențiem următoarele modificări:

- Expunerea în redacție nouă a **art. 431 din CPP**. Se propune ca restituirea cererii în cazul în care aceasta nu va corespunde cerințelor stabilite de lege să fie făcută de judecătorul raportor, nu de președintele/vicepreședintele colegiului penal. Termenul acordat recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor din cerere a fost redus de la 30 la 15 zile. În scopul simplificării și accelerării examinării recursului s-a renunțat la raportul care în prezent se întocmește în procesul de pregătire a cauzei spre judecare și, respectiv la termenul de 3 luni stabilit actualmente pentru întocmirea raportului respectiv.

Expunerea în redacție nouă a **art. 433 din CPP**. CSJ va judeca recursurile împotriva hotărârilor instanței de apel și revizuirile în complete formate din 3, 5 sau 9 judecători. Numărul de judecători în complete se va stabili în funcție de complexitatea dosarului și de importanța cazului respectiv pentru uniformizarea practicii judecătorești. Conform regulii generale, recursul se va judeca, ca și în prezent, fără citarea părților. Cu toate acestea, alin. (3) va stabili 2 excepții în care instanța supremă va examina recursul în ședință publică: recursul în care se invocă o hotărâre arbitrară sau bazată în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor și în cazul rejudecării cauzei în fond cu pronunțarea unei noi hotărâri. Nu există un model standard care ar impune examinarea recursurilor în fond de un anumit număr de judecători care nu poate fi schimbat. Respectiv, nu există o obligație a statului să păstreze numărul de 5 judecători în cadrul completelor, aceasta nefiind o dogmă. Mai mult, având în vedere scopul reformei Curții Supreme de Justiție, având în vedere că odată cu intrarea în vigoare a proiectelor de lege cu referire la această reformă, Curtea Supremă de Justiție va avea în competență doar examinarea cauzelor de o importanță socială sau juridică majoră, examinarea recursurilor în fond în complete de 3 judecători, iar atunci când se învederează necesitatea uniformizării practicii și în complete de 5 sau 9 judecători, este justificată și judicioasă.

- Expunerea în redacție nouă a **art. 435 din CPP**. Au fost reexamineate soluțiile adoptate de CSJ urmare a judecării recursului, a fost inclusă obligația instanței de a se pronunța asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs. De asemenea, s-a prevăzut expres că decizia instanței de recurs trebuie pronunțată integral. Aceste ultime aspecte țin de sporirea calității actului justiției prin conținutul actului de dispoziție a instanței supreme, or potrivit principiului de la Bangalore „*Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție.*” Anume pentru a fi percepută efectuarea justiției, decizia instanței trebuie să fie pronunțată integral și să conțină justificarea motivelor ce au condus la soluția adoptată prin decizie. În practica constantă a CEDO a fost reliefat că un principiu legat de buna administrare a justiției se referă la motivarea suficientă a motivelor unei hotărâri judecătorești, scopul motivării fiind demonstrarea părților că au fost ascultate și au fost auzite. Pe de altă parte pronunțarea deciziei motivate asigură

respectarea principiului publicității consacrat în articolul 6 din Convenție. Or, publicitatea procedurii judiciare protejează justițiabilii împotriva justiției secrete, iar prin sintagma "hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public" de la art. 6 paragraful 1 din Convenție, implică citirea publică a hotărârii de către instanță, caracterul public al hotărârii referindu-se în egală măsură nu doar asupra soluției finale, dar și asupra motivelor care au convins instanța să adopte această soluție.

Procedura civilă:

Similar procedurii penale, se propune modificarea și pentru procedura civilă a modalității de judecare a recursurilor. Astfel, recursul în procedura civilă va fi examinat în complete formate din 3, 5 sau 9 judecători. În acest sens, se propune expunerea în redacție nouă a **art. 46 alin. (3) din CPC și modificarea art. 431 alin. (3) din CPC.**

Modificarea **art. 430 CPC** are drept scop extinderea cercului de subiecți care au dreptul de a declara recurs. În acest sens se propune că dreptul de sesizare să îl dispună a) părțile și alți participanți la proces; și b) persoanele care nu au participat la proces, dar care sînt lezate în drepturi prin hotărîrea, încheierea sau decizia judecătorească;" Redacția art. 430 Cod de procedură civilă propusă prin acest proiect nu deschide posibilitatea terțelor persoane de a declara recurs într-o cauză care s-a soluționat între părțile litigante, decât dacă această terță persoană va putea face dovada existenței unui interes legitim de a contesta hotărârea judecătorească.

Interesul legitim urmează a fi justificat prin calitatea procesuală și / sau prin dreptul afectat urmare a pronunțării hotărârii contestate.

Prevederea de la art. 430 Cod de procedură civilă nu contravine prevederilor art. 56 Cod de procedură civilă.

În prezent, dacă există un temei de restituire, încheierea corespunzătoare trebuie emisă și semnată de completul din 3 judecători. Pentru simplificarea procedurii de restituire a cererii de recurs, se propune modificarea **art. 438 alin. (2) CPC**, încât încheierea de restituire să fie semnată doar de judecătorul raportor. De asemenea, se propune renunțarea la „raportul verbal” al judecătorului raportor față de completul de judecată care examinează admisibilitatea cererii de recurs. Un raport verbal nu are nici o relevanță, în special atunci când se face referire la soluționarea colegială a problemelor așa cum determină art. 48 din Cod de procedură civilă.

Statutul de judecător raportor nu rezidă în existența sau nu a raportului verbal. Judecătorul raportor sau judecătorul de caz este acel judecător care este responsabil de examinarea în profunzime a esenței criticilor ridicate în fața instanței de recurs și care face concluziile preliminare asupra cauzei. Decizia finală urmând a fi adoptată de către completul de judecători. În context se propune modificarea **art. 439 alin. (2) și (3) din CPC.**

Referitor la procedura de examinare a admisibilității recursului se propune, în cazul recursului admisibil, completul din 3 judecători să treacă imediat la etapa examinării fondului, fără a emite o încheiere de admisibilitate, iar dacă cauza are

importanță pentru unificarea practicii judecătorești, examinarea fondului să se facă într-un complet mai mare (de 5 sau, după caz, de 9 judecători). Astfel se va simplifica procedura de examinare. În acest sens, se propune o redacție nouă pentru **art. 440** și abrogarea **art. 441 din CPC**.

Expunerea în redacție nouă a **art. 444 CPC** are drept scop instituirea unor excepții de la regula generală, potrivit căreia recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Drept urmare, în cazul în care hotărârea atacată este arbitrară sau se bazează pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, înștiințarea și audierea părților va fi obligatorie. De asemenea, completul va avea posibilitate și în alte cazuri să invite participanții la ședință, dacă va considera necesar acest lucru.

Completarea **alin. (1) cu lit. c¹) din art. 445 CPC** derivă din modificările propuse pentru lista temeiurilor declarării recursului la art. 432 alin.(1) ce vizează neatragerea în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre. Completarea art. 445 cu **alin. (1¹)** are drept scop preluarea pentru procesul civil a practicii existente în cadrul procesului penal de emitere a încheierii interlocutorii. În procesul civil, ca și în penal încheierile respective ar putea fi emise în cazul în care prin cererea de recurs se contestă o hotărâre arbitrară sau care se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, urmând a fi expediată spre informare Inspecției judiciare. Această normă a fost instituită ca o măsură de prevenire și combatere a arbitrariului.

Procedura administrativă

Modificarea **art. 193 din CA** este similară celor operate în CPC, prin care se instituie regula generală de formare a completelor de judecată din 3, 5 sau 9 judecători.

Noul conținut al **art. 247 din CA** stabilește pentru procedura administrativă excepții similare celor stabilite pentru art. 444 CPC, potrivit cărora în unele situații menționate în proiect, citarea părților la judecarea recursului va fi obligatorie, iar în altele – se va decide de completul de judecată.

Se propune redactarea **art. 248 alin. (1) din CA** și reglementarea posibilității CSJ de a informa Inspekția judiciară printr-o încheiere interlocutorie despre identificarea unei hotărâri judecătorești arbitrare.

V. Extinderea temeiurilor de revizuire în procesul penal

Urmare a analizei și discuțiilor în cadrul grupului de lucru s-a decis păstrarea unei singure căi extraordinare de atac ca și în procedura civilă – *revizuirea*. În context, se propune extinderea temeiurilor de revizuire în procesul penal prin completarea acestora cu actualele temeiuri de depunere a recursului în anulare.

În acest context este necesară **abrogarea art. 30 alin. (7) din CPP, abrogarea secțiunii 1 din Capitolul V din CPP**, expunerea în redacție nouă a **art. 458-461 din CPP** și abrogarea **art. 462-465 din CPP**. Cu referire la caracterul retroactiv al HCC și incidența asupra revizuirii, subliniem că Curtea Constituțională a reținut următoarele:

„Curtea reține că efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale reprezintă o redresare a consecințelor negative ale procedurilor penale soluționate definitiv prin aplicarea unei norme declarate neconstituționale. [...] De asemenea, Curtea a menționat că neretroactivitatea hotărârilor sale nu poate prevala în situația în care la baza hotărârilor judecătorești stau dispoziții legale care contravin drepturilor și libertăților fundamentale și sunt declarate neconstituționale. De aici rezultă faptul că hotărârile judecătorești irevocabile bazate pe prevederi legale declarate neconstituționale pot fi revizuite.” (§46 din HCC nr. 21/2018)

VI. Actele CSJ pentru unificarea practicii

În prezent, metodele de unificare a practicii judiciare sunt: hotărârile explicative (art. 6 p. 14 din CPP, art. 17 din CPC), avizele consultative (art. 12² CPC), opinii consultative ale colegiilor CSJ (17 CPC).

Noua Lege cu privire la CSJ prevede pentru Curte următoarele competențe în domeniul asigurării aplicării uniforme a legislației:

- va generaliza practica judiciară;
- va elabora, aproba și publica ghiduri cu privire la aplicarea legislației (similar CtEDO, Înaltei Curți de Casație și Justiție din România);
- la solicitarea instanțelor judecătorești va emite avize consultative (similar Curții Europene de Justiție și CtEDO);
- va emite hotărâri pe marginea demersului în interesul legii;
- va organiza periodic întâlniri cu judecătorii, procurorii și avocații;
- va întreprinde alte măsuri necesare pentru uniformizarea procesului de aplicare a legislației, prevăzute în Regulamentul Curții Supreme de Justiție, precum organizarea conferințelor, schimburilor de experiență, vizitelor în teritoriu etc.

Astfel, detaliile ce se referă la unificarea practicii judiciare sunt incluse în legea CSJ și nu este necesară dublarea acestora în CPP și CPC.

Drept urmare, pentru a aduce cadrul normativ în concordanță cu prevederile noii legi cu privire la CSJ, este necesară operarea următoarelor modificări în legislația procesuală:

- abrogarea **art. 6 p. 14) CPP**;
- abrogarea **alin. (7) din art. 7 CPP**;
- abrogarea **art. 17 CPC**;

Reieșind din faptul că în noua lege cu privire la CSJ a fost reglementată detaliat procedura examinării **demersului în interesul legii**, care va substitui actualul recurs în interesul legii, a devenit necesară excluderea din CPP a prevederilor care actualmente reglementează acest mecanism de uniformizare a practicii. Astfel, se propune abrogarea **alin. (9) din art. 7 , alin. (8) din art. 30 și art. 465¹-465⁴ din CPP**.

În susținerea propunerii de abrogare a prevederilor din CPP ce vizează recursul în interesul legii, reiterăm argumentele prezentate în nota informativă la proiectul noii Legi a CSJ.

Examinarea recursului în interesul legii nu are drept scop luarea de decizii pe

cauze concrete, ci examinarea „ad abstractum” a practicii judiciare create deja. Astfel, recursul în interesul legii nu produce nici un efect asupra cauzelor soluționate irevocabil, nici asupra celor aflate în curs de examinare și nu presupune nici o intervenție în textul și efectele hotărârilor care sunt irevocabile. Scopul major al recursului în interesul legii constă în evitarea pentru viitor a practicilor imprevizibile și contradictorii.

Avînd în vedere că recursul în interesul legii nu are o natură contencioasă, căci nu se examinează un litigiu în curs și în procesul de examinare a acestuia nu sunt părți cu interese contradictorii, acesta nu poate fi reținut ca o cale de atac, dar ca un mecanism de unificare a practicii judiciare.

D. MODIFICAREA LEGII NR.155/2011 PENTRU APROBAREA CLASIFICATORULUI UNIC AL FUNCȚIILOR PUBLICE ȘI A LEGII NR. 270/2018 PRIVIND SISTEMUL UNITAR DE SALARIZARE ÎN SECTORUL BUGETAR

1. Potrivit noii Legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, judecătorii CSJ vor fi asistați de Grefa din cadrul Secretariatului curții. Activitatea grefei CSJ va consta în suportul la întocmirea actelor judecătorești de dispoziție și la uniformizarea practicii judiciare, fiind coordonată de **Jurisconsultul CSJ**. Activitatea subdiviziunii administrative va fi coordonată de **Secretarul general al CSJ**.

Precizăm că noua Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție nu propune crearea unor funcții noi și nici nu prevede intervenții în quantumul salarizării funcțiilor actuale, ci doar **redenumirea** funcției de Șef al Secretariatului CSJ în Jurisconsult și a funcției de șef adjunct al Secretariatului CSJ – în Secretar general al CSJ.

Redenumirea funcțiilor, deși aparent neimportantă, este necesară pentru a da o pondere principalei misiuni a CSJ de interpretare și aplicare uniformă a legii de către instanțele judecătorești. Or, procesul de uniformizare a practicii judiciare va fi coordonată de Jurisconsult, denumire care definește domeniul de competență a subiectului respectiv.

Precizăm că funcția de „jurisconsult” nu va avea statut de funcție de execuție, ci de funcție publică de conducere de nivel superior (similar celui al actualului Șef/șef adjunct al secretariatului CSJ). Actualmente Clasificatorul unic al funcțiilor publice nu prevede nici o funcție în domeniul public ce ar avea o asemenea denumire. O asemenea denumire se instituie pentru prima dată, fiind inspirată de modelul CtEDO.

În context, subliniem că această denumire a funcției va fi aplicabilă doar pentru Secretariatul CSJ, or, o abordare sistemică în sectorul justiției nu este posibilă, căci atribuțiile CSJ ca instanță cu rol principal în unificarea practicii judiciare nu se regăsesc în nici una din celelalte instanțe judecătorești. Drept urmare, niciunul din șefii/adjuncții secretariatelor altor instanțe judecătorești nu pot avea atribuții similare celor ale Jurisconsultului din cadrul CSJ.

Mentținerea acestei diferențieri pentru secretariatul CSJ este necesară

deoarece competențele acestora, în special ale Jurisconsultului, vor fi diferite de cele ale șefilor de secretariat din alte instanțe judecătorești. Drept urmare, este necesară modificarea *Legii nr. 155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice* în vederea schimbării denumirii funcțiilor respective.

În același context, este necesară și modificarea anexei nr. 3 tabelul 2 din *Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar*.

2. O altă modificare a Legii nr. 270/2018 ține de anexa nr. 4 tabelul 1, în partea ce reglementează salariul pentru judecătorii CSJ. Odată cu modificarea componenței CSJ a devenit necesară excluderea diferențierii salariale a judecătorilor CSJ în funcție de vechimea în muncă pentru a asigura egalitatea între judecătorii de carieră și judecătorii numiți din rîndul altor profesii juridice. De asemenea, noua lege exclude obligativitatea creării colegiilor specializate în cadrul CSJ.

Potrivit prevederilor Legii CSJ, anexa nr. 4 tabelul nr. 1 din *Legea nr. 270/2018* va include doar trei poziții referitoare la salariul Președintelui, vicepreședintelui și judecătorului CSJ.

Subliniem faptul că prevederile proiectului, referitoare la modificarea *Legii nr. 155/2011* și a *Legii nr. 270/2018* au fost anterior supuse avizării, fiind parte componentă a proiectului noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care a fost însoțit și de Analiza impactului de reglementare.

4. Fundamentarea economico-financiară

Pentru implementarea prezentului proiect nu vor fi necesare cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat.

Modificările la *Legea nr. 270/2018* au un caracter tehnic și nu reclamă cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat pentru salarizarea judecătorilor.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Reieșind din faptul că prezentul proiect de lege a fost elaborat în vederea ajustării cadrului normativ conex noii legi cu privire la CSJ, aplicabilitatea acestuia este condiționată de intrarea în vigoare a actului normativ de bază.

Astfel, se propune prezentul proiect de lege să intre în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Drept urmare a adoptării prezentului proiect nu va fi necesară modificarea altor acte normative.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Menționăm că prezentul proiect de lege inițial a făcut parte din proiectul Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție și modificarea unor acte normative. Drept urmare, **anunțul privind inițierea procesului de elaborare** a proiectului menționat se referă și la prezentul proiect de lege și poate fi accesat la următorul link: <https://www.justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-legii-privind-modificarea-unor-4>.

Subliniem că, din considerente de tehnică legislativă, prevederile referitoare la modificarea codurilor de procedură au fost separate de proiectul de bază, fiind incluse într-un proiect de lege distinct.

Atragem atenție asupra faptului că prevederile proiectului referitoare la modificarea *Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului*, *Legii nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice* și *Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar* anterior au făcut parte din Proiectul legii cu privire la CSJ (numărul unic 609/MJ/2022). Drept urmare, acestea au fost supuse anterior consultării publice.

Prezentul proiect de lege a fost anunțat în ședința secretarilor generali de stat din data de 29 decembrie 2022, fiind înregistrat cu **numărul unic 991/MJ/2022**.

În procesul de avizare și consultare publică au prezentat propuneri: Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Chișinău, Procuratura Generală, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat, Autoritatea Națională de Integritate, Uniunea Avocaților din Republica Moldova.

Menționăm că Uniunea Avocaților din Republica Moldova, A.O. ”Centrul de Resurse Juridice din Moldova” și reprezentanții curților de apel și judecătoriei Chișinău au prezentat propunerile lor în procesul de elaborare a proiectului de lege, în cadrul ședințelor grupului de lucru, constituit prin Ordinul ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022.

Au prezentat lipsă de propuneri/obiecții: Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat.

Prevederile proiectului de lege au fost discutate punctual cu membrii grupului de lucru în cadrul a două ședințe cu participarea autorităților avizatoare.

7. Constatările expertizei anticorupție.

Întru respectarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative* (în continuare – *Legea nr. 100/2017*), Cancelaria de Stat, prin scrisoarea nr. 18-23-12642 din 29 decembrie 2022, concomitent cu consultările publice, a remis proiectul actului normativ spre expertizare către Centrul Național Anticorupție.

Secretar de stat /Semnat electronic/ **Stanislav COPETCHI**

SINTEZA OBIECȚIILOR ȘI PROPUNERILOR
la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative
(modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție)

Conținutul articolelor/ punctelor din proiectul prezentat spre avizare și coordonare	Participa ntul la avizare, consultar e publică	Nr.	Conținutul obiecției/ propunerii/recomandării	Argumentarea autorului proiectului
I. Obiecții și propuneri de ordin general				
	Curtea Supremă de Justiție	1.	Preliminar După cum pretinde autorul proiectului, acesta a fost elaborat în scopul sincronizării cadrului normativ cu prevederile proiectului noii Legi a CSJ. Curtea menționează că proiectul Legii CSJ nici măcar nu a fost votat în Parlament, iar avizarea unui proiect de lege elaborat în baza unui alt proiect de lege (care în mod firesc poate suferi modificări esențiale), nu denotă decât intenția de a adopta în grabă proiectele menționate.	Nu se acceptă. Normele de tehnică legislativă permit elaborarea proiectului de lege ce vizează modificarea cadrului normativ conex concomitent cu proiectul legii-cadru. În context, subliniem prevederile art. 63 alin. (4) din Lega nr. 100/2017 cu privire la actele normative: „(4) Dacă adoptarea, aprobarea sau emiterea unui act normativ presupune modificarea ulterioară a altor acte normative, modificările respective se includ, în ordine cronologică, într-un proiect separat de modificare a cadrului normativ conex, care se prezintă împreună cu proiectul actului normativ de bază, sau se includ în dispozițiile tranzitorii ale actului normativ de bază.”
II. Obiecții și propuneri la articolele/punctele din proiect				
Art. I. – Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească				

1. Articolul 16: la alineatul (2) cuvintele „și în Curtea Supremă de Justiție,” se exclud; la alineatul (2¹) cuvintele „și ai Curții Supreme de Justiție” se exclud; alineatul (3) cuvântul „succesive” se exclude.	Curtea Supremă de Justiție	2. 1. <i>Modificarea art. 16 alin. (2) și (2¹)</i> – Inițial, Curtea remarcă că nota informativă nu conține nici un argument cu privire la modificarea normelor respective. Atât în nota informativă la prezentul proiect cât și cea la proiectul legii CSJ, indică că <i>„noua lege nu va impune crearea colegiilor specializate în cadrul CSJ. Acest lucru este menit să ofere o flexibilitate mai mare pentru CSJ. Totuși, colegiile pot fi create, dacă Plenul CSJ va considera necesar acest lucru”</i>. În opinia Curții, lichidarea colegiilor este lipsită de orice argumentare logică, or acestea în esență reprezintă „structuri” rezultate din specializarea judecătorilor pe anumite materii (civil/ penal/ administrativ). În acest sens, în ipoteza în care autorul admite că colegiile <i>„pot fi create”</i>, în mod firesc acestea ar fi trebui să fie conduse de către cineva – președinte de colegiu/ vicepreședinte al Curții. Astfel, modificarea normelor respective este lipsită de sens, iar atribuțiile vicepreședintelui prevăzute în proiectul legii CSJ ar trebui revăzute sub aspectul dat. Astfel, Curtea avizează negativ propunerea menționată.	Nu se acceptă. Oportunitatea renunțării la reglementarea în noua Lege cu privire la CSJ a colegiilor specializate a fost analizată în cadrul grupului de lucru care a elaborat proiectul legii respective și nu constituie obiect de reglementare al prezentului proiect. Prezentul proiect are drept scop ajustarea cadrului normativ conex pentru noua Lege cu privire la CSJ. Acest proiect nu are drept scop renunțarea la specializarea judecătorilor. Modalitatea propusă constă în crearea completelor specializate și nu a colegiilor specializate. Excluderea textelor respective nu afectează principiul specializării judecătorilor în cadrul Curții Supreme de Justiție. Această intervenție este în acord cu prevederile art. 5 alin. (2) și art. 8 alin. (7) din Legea CSJ, care determină modul de numire a vicepreședintelui CSJ. Reiterăm argumentele aduse în nota informativă.
		3. <i>Modificarea art. 16 alin. (3)</i> – În opinia Curții, posibilitatea de a deține „cel mult 2 mandate”, nu este justificată. Deținerea a cel mult două mandate îl privează pe un judecător, care ar putea activa la curte până la plafonul de vârstă mai mult de 10-15 ani, de dreptul de a mai candida pe parcursul activității la funcția de președinte. Mai mult, având în vedere modalitatea de identificare a candidaților pentru funcția de președinte al CSJ propusă în proiectul legii CSJ	Nu se acceptă. În primul rând, nu considerăm oportun a stimula perpetuarea aceleiași persoane în această funcție managerială. În al doilea rând, considerăm oportun de a crea posibilitatea de

			(identificarea candidatului de către Plen), Plenul CSJ ar putea considera că un anumit judecător care se bucură atât de respectul colegilor săi cât și de o anumită reputație profesională, merita să exercite mandatul de Președinte al CSJ mai multe ori. Exercitarea mandatului de președinte de către un anumit judecător ar putea avea loc neconsecutiv de mai multe ori. Astfel, această propunere urmează a fi revizuită. Curtea avizează negativ propunerea menționată.	accedere în funcția managerială pentru toți judecătorii CSJ.
2. La articolul 21 alineatul (2), textul „, inclusiv 33 de posturi de judecător pentru Curtea Supremă de Justiție” se exclude.	Curtea Supremă de Justiție	4.	2. <i>Modificarea art. 21 alin. (2)</i> – Autorul propune excluderea mențiunii cu privire la numărul-limită a judecătorilor în CSJ, or numărul acestora va fi stabilit în noua lege a CSJ. În eventualitatea adoptării normei menționate, se va crea următoarea situație: norma care stabilește numărul-limită a judecătorilor în cadrul CSJ este abrogată, iar norma din proiectul legii CSJ (art. 5 alin. (1)) care stabilește numărul de 20 de judecători în cadrul CSJ încă nu a intrat în vigoare, or potrivit art. 12 alin. (1) din proiectul legii CSJ, art. 5 alin. (1) se va aplica începând cu data când actualii judecători ai Curții Supreme de Justiție vor rămâne în număr de 11. Astfel, în cazul adoptării proiectelor menționate, apare întrebarea firească – câți judecători pot activa în cadrul CSJ? Curtea consideră că în asemenea conjunctură juridică, nimic nu împiedică ca în cadrul Curții să activeze în continuare 33 de judecători, numărul lor urmând a descrește în condiții naturale, așa cum a recomandat și Comisia de la Veneția. Curtea reiterează, că graba în operarea unor asemenea modificări va dezorganiza activitatea Curții, în special va genera un stoc enorm de dosare care își vor aștepta examinarea și respectiv nemulțumirea justițiabililor. Prin urmare, Curtea avizează negativ propunerea menționată.	Nu se acceptă. Situația respectivă este imposibilă, deoarece prezentul proiect va intra în vigoare Lege cu privire la CSJ, recent adoptată. Drept urmare, blocajul presupus referitor la reglementarea numărului de judecători CSJ este imposibil. Remarcile referitoare la descreșterea în condiții naturale a celor 33 de judecători nu sunt actuale, în condițiile în care majoritatea judecătorilor CSJ au demisionat.
3. Articolul 43 va avea următorul cuprins:	Procuratura Generală	5.	1.1. La pct. 3 din proiectul de Lege supus avizării în vederea coroborării articolului 43 din Legea nr. 514/1995 cu art. 2 alin. (2) din proiectul noii Legi a Curții Supreme de	Se acceptă. Redacția alin. (1) a fost modificată după cum urmează:

„Articolul 43. Curtea Supremă de Justiție (1) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă. Curtea Supremă de Justiție asigură interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești și examinează în calitate de primă instanță categoriile de cauze stabilite de lege. (2) Organizarea și funcționarea Curții Supreme de Justiție sunt stabilite în Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.”.			Justiție², care este la etapa de promovare, propunem revizuirea prevederilor alin. (1) art. 43 din Legea nr. 514/1995 ce țin de competențele atribuite Curții. Astfel, din conținutul articolului enumerat, rezultă că, competențele Curții se limitează doar la interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești și examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege.	„(1) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă. Curtea Supremă de Justiție asigură interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești și examinează categoriile de cauze stabilite de lege.”
	Curtea Supremă de Justiție	6.	3. <i>Modificarea art. 43</i> – În nota informativă autorul invocă că această modificare este necesară în contextul modificării competențelor CSJ, cu plasarea accentului pe interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești. Lecturând norma menționată, se creează impresia că autorul nu a citit redacția actuală a art. 43, or aceasta este practic similară celei propuse. În ceea ce privește cuvintele „și examinează în calitate de primă instanță categoriile de cauze stabilite de lege”, nu este clară necesitatea introducerii unui asemenea text. Redacția propusă a normei, cu mențiunea privind competența Curții de a examina cauze în prima instanță, nu-și are loc în norma respectivă, or se creează impresia că Curtea Supremă de Justiție examinează cauzele doar în prima instanță. Curtea amintește că specificul activității Curții rezidă în examinarea cauzelor în cale de atac. Prin urmare, Curtea avizează negativ propunerea menționată	Se acceptă. Textul „și examinează în calitate de primă instanță” a fost exclusă din proiect Astfel, art. 43 alin. (1) va avea următorul cuprins: „(1) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă. Curtea Supremă de Justiție asigură interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către instanțele judecătorești și examinează categoriile de cauze stabilite de lege.”
Art. II - Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului				
1. La articolul 11 alineatul (3) cuvintele „probe incontestabile de incompatibilitate a” se substituie cu	Curtea Supremă de Justiție	7.	<i>Modificarea art. 11 alin. (3)</i> – Curtea de principiu susține opinia autorului cu referire la probe (element specific unui proces judiciar, cu reguli concrete de acumulare și administrare a acestora). Totodată, Curtea atrage atenția că norma respectivă se referă la refuzul Președintelui Republicii	Nu se acceptă. Pe de o parte Curtea Supremă de Justiție este de acord cu excluderea textului „probe incontestabile de incompatibilitate”, iar pe de altă parte

² https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/609_inj.pdf

cuvintele „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea”;			Moldova de a numi în funcție un judecător. Substituirea textului „probe incontestabile de incompatibilitate” cu textul „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea” în esență, reduce din garanțiile împotriva refuzurilor arbitrare de numire în funcție, lăsând loc pentru abuz. Relevantă sub acest aspect este situația celor 40 de judecători care urmau a fi numiți până la atingerea plafonului de vârstă, situație care a paralizat pe termen lung activitatea multor instanțe judecătorești. Astfel, având în vedere că modificarea propusă generează posibilitatea Președintelui de a refuza numirea în funcție a unui judecător în temeiul unor preținse circumstanțe care confirmă incompatibilitatea (care de altfel pot avea o doză semnificativă de subiectivism), Curtea avizează negativ propunerea menționată.	nu susține substituirea acestui text cu textul „circumstanțe care confirmă incompatibilitatea”, fără însă a veni cu o soluție pentru această situație. Necesitatea de a asigura și consolida integritatea în rândul judecătorilor este universal recunoscută și menționată în marea majoritate a documentelor internaționale globale de bază privind sistemul judiciar. Corespunzător, intervenția de la art. 11 alin. (3) permite Președintelui Republicii Moldova să testeze odată în plus integritatea candidatului propus de CSM pentru funcția de judecător, testare care se va baza pe un anumit nivel de informații care va confirma sau nu existența circumstanțelor serioase care ar putea pune la îndoială compatibilitatea candidatului cu funcția de judecător. Astfel, în condițiile alineatelor (3) – (5) de la articolul comentat, Președintele Republicii Moldova va putea refuza doar o singură dată numirea în funcția de judecător a candidatului în cazul în care se vor constata circumstanțe care necesită examinare suplimentară, decizia finală privind corespunderea acestui candidat criteriilor de integritate aparținând totuși CSM.
2. La articolul 25: alineatul (1) se completează cu litera	Curtea Supremă de Justiție	8.	2. <i>Completarea art. 25 alin. (1) cu lit. n) și modificarea alin. (3¹)</i> – Curtea consideră că introducerea unui asemenea temei de eliberare din funcție a judecătorului nu vine decât să	Precizare Prevederea respectivă a fost exclusă din acest proiect de lege, fiind mutată

n), cu următorul cuprins: „n) nepromovarea evaluării integrității etice și financiare, prevăzute în Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor;”; alineatul (3¹) textul „și i)” se substituie cu textul „, i și n)”.		fortifice validitatea opiniei Curții exprimate anterior vis-a-vis de obiectivul real urmărit al așa numitei reforme a CSJ – lege îndreptată împotriva judecătorilor în exercițiu ai Curții Supreme de Justiție; scop – substituirea în funcții importante a unor persoane cu altele. Pe lângă consecințele defavorabile ale nepromovării evaluării prevăzute în proiectul pentru modificarea legii nr. 26 (art. 14³ alin. (7)) – interdicția de a exercita funcția de judecător timp de 7 ani, de a fi admis și de a exercita profesiile de: procuror, avocat, notar, administrator autorizat, executor judecătoresc precum și funcții de demnitate publică timp de 5 ani, prin modificările operate la alin. (3¹) nepromovarea evaluării va atrage lipsirea judecătorului de dreptul la indemnizația unică de concediere, prevăzută la art. 26 alin.(3) și la stabilirea pensiei în condițiile art. 32. Astfel, menirea normelor indicate mai sus se rezumă la stimularea demisiilor în rândul judecătorilor în exercițiu ai CSJ. Totodată, Curtea remarcă că autorul proiectului la introducerea unui asemenea temei de eliberare din funcție a judecătorului urma să ia în considerare atât recomandările Comisiei de la Veneția³ cât și jurisprudența CtEDO⁴ (lipsa unor sancțiuni alternative, proporționale faptelor comise). La fel, redacția propusă a art. 25 alin. (1) lit. n) pare să se refere și la candidații la funcția de membru CSM. Astfel, se creează impresia că nepromovarea evaluării prevăzute de Legea nr. 26 de către persoanele care aspiră la funcția de membru al CSM, va constitui temei pentru eliberarea acestora din funcția de judecător (deși în nota informativă⁵ la proiectul legii privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și	în proiectul legii privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al CSJ. Efectele nepromovării evaluării respective au fost reexamineate în cadrul proiectului menționat, fiind diferențiate în dependență de faptul dacă persoana vizată este judecător al CSJ sau candidat la funcția de judecător CSJ. Referitor la argumentele din aviz privind efectele legii nr. 26/2022, subliniem că aceasta a fost creată pentru evaluarea candidaților la funcțiile vacante din organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Cu alte cuvinte, pentru „pre-vetting”. Evaluarea judecătorilor CSJ și a candidaților la funcțiile vacante de judecător CSJ face parte din așa-zisa „evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor” (vetting). Drept urmare, nu trebuie confundate efectele eșuării verificării integrității din procesul de „pre-vetting” cu cele din procesul de „vetting”.
--	--	---	--

³ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)049-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)049-e) (pr. 40)

⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-221482%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-221482%22]}), CASE OF SEVDARI v. ALBANIA, în care Curtea a constatat că eliberarea din funcție a reclamantei a fost disproporționată în raport cu faptele acesteia, constatând astfel încălcarea art. 8 CEDO.

⁵ <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=9c8bd2e5-483b-4e53-b360-34d20a18cc4f>

		procurorilor, autorul proiectului a indicat: <i>Reținem că rezultatul integrității candidaților la funcțiile de membri ai CSM, CSP și organele specializate ale acestora nu va avea nici un efect asupra carierei acestora în calitate de judecători sau procurori</i>). Prin urmare, având în vedere argumentele expuse mai sus precum și faptul că modificările propuse pot ridica dubii rezonabile din perspectiva respectării art. 8 CEDO, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	
Procuratura Generală	9.	2.1. la pct. 2, cape se referă la articolul 25 din Legea nr. 544/1995 în scopul respectării stilisticii actului normativ, considerăm oportun de substituit cuvântul <i>"nepromovarea "</i> cu cuvântul <i>"nepromovării"</i>.	Precizare Prevederea respectivă a fost exclusă din acest proiect de lege, fiind mutată în proiectul legii privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al CSJ.
	10.	2.2. la pct. 2, cu referire la completarea art. 25 alin. (l) cu litera n), este necesar de punctat că, prevederile art. 25 din <i>Legea nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului</i> stabilesc cazurile de eliberare a judecătorului din funcție, or, considerăm că, completarea articolului respectiv cu prevederile, care reglementează eliberarea judecătorului din funcție urmare a nepromovării evaluării integrității etice și financiare prevăzute în <i>Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcțiile de membri în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare - Legea nr. 26/2022)</i>, poartă un caracter caduc. Este necesar de menționat că, Comisia Pre-vetting a fost creată la 4 aprilie 2022, în temeiul <i>Legii nr. 26/2022</i>, iar potrivit comunicatului de presă al Comisiei din 10 ianuarie 2023, <i>„Comisia Pre-Vetting a organizat, până acum, patru runde de audieri, în care au fost intervievați 21 de judecători candidați la funcții în CSM, din cei 28 înscriși în concurs. 12</i>	Precizare Prevederea respectivă a fost exclusă din acest proiect de lege, fiind mutată în proiectul legii privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al CSJ. Precizăm că proiectul noii legi cu privire la evaluarea judecătorilor/candidaților la funcția de judecător CSJ prevede expres faptul că judecătorii care au promovat evaluarea integrității din cadrul „pre-vettingului” nu vor fi evaluați în cadrul „vettingului”, iar cei care au eșuat evaluarea integrității din cadrul „pre-vettingului” vor fi evaluați printre primii în cadrul „vettingului”. Drept urmare, efectele celor două evaluări vor fi diferite, iar cele două

		<i>candidați au primit deja deciziile Comisiei privind rezultatul evaluării integrității lor financiare și etice.”</i> Totodată, considerăm că, completarea art. 25 alin. (1) al proiectului de Lege supus avizării cu prevederile <i>”nepromovarea evaluării integrității etice și financiare, prevăzute în Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcțiile de membri în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor”</i> va aduce atingere principiului previzibilității legii în raport cu judecătoria candidați, care s-au înscris la concurs și au primit deja deciziile Comisiei Pre-vetting, conform prevederilor <i>Legii nr.26/2022</i>, care la acel moment nu prevedea eliberarea din funcție a judecătorilor, care nu au promovat evaluarea. Subsidiar, este necesar de remarcat că, cerința imperativă de predictibilitate semnifică faptul că efectele legii trebuie să fie previzibile, în măsura în care să permită subiecților de drept să-și aleagă conduita conform reglementărilor legale. În aceeași ordine de idei este necesar de menționat că, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind și o serie de repere pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru asigurarea acestor exigențe. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat⁶ că, <i>„nu poate fi considerată «lege» decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și regleze conduita. Individul trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat”</i>; <i>„o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane — care, la nevoie poate apela la consultanță de specialitate — să își corecteze c o n d u i t a „în</i>	proceduri de evaluare vor fi reglementate în legi distincte.
--	--	--	---

⁶ Sunday Times contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, 1979, Rekvenyi contra Ungariei, 1999; Rotaru împotriva României, 2000, Damman împotriva Elveției, 2005

			<i>special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice ”.</i> Potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Comunităților Europene⁷, principiul încrederii legitime impune ca legislația să fie clară și predictibilă, unitară și coerentă, de asemenea, impune limitarea posibilităților de modificare a normelor juridice, asigurând stabilitatea regulilor instituite prin acestea.	
Art. III. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003				
	Curtea Supremă de Justiție	11.	Per ansamblu, în ceea ce ține de modificările propuse la Codul de procedură penală, Curtea Supremă de Justiție le apreciază ca fiind lipsite de claritate și previzibilitate. În particular, Curtea Supremă de Justiție consideră necesar de a menționa următoarele: Primordial, se observă omisiunea reglementării la etapa examinării admisibilității/judecării recursului ordinar a statutului procesual al persoanei (inculpat sau condamnat, art. 65 Cod de procedură penală). Această reglementare este de o necesitate absolută și de importanță deosebită pentru aplicarea corectă a prevederilor legale ce țin de prescripția răspunderii și pedepsei penale, aplicarea legilor privind amnistia, situațiile ce vizează transferul persoanei ce execută pedeapsa reală în alt tip de penitenciar, atacarea hotărârilor instanțelor judecătorești naționale la CEDO etc. Necesitatea reglementării statutului procesual al persoanei derivă și din jurisprudența CEDO – în cauza Nikitin c. Rusiei (hotărârea din 20.04.2004, §35-37), Curtea a menționat expres că persoana nu poate fi considerată că are statut procesual de condamnat, până când nu va epuiza toate căile ordinare de atac, iar hotărârea în privința sa va deveni irevocabilă, în sensul art. 4 din Protocolul 7 al Convenției, ceea ce înseamnă că hotărârile judecătorești nu pot intra în vigoare până la epuizarea tuturor căilor ordinare de atac.	Nu se acceptă. Nu este clară această obiecție a Curții Supreme de Justiție cu referire la omisiunea autorilor proiectului de a reglementa statutul procesual al persoanei la etapa examinării admisibilității recursului. Or, art. 401 și art. 421 din Codul de procedură penală determină foarte clar cercul persoanelor care pot declara recurs, iar prin proiectul discutat nu se intervine în textul acestor articole, motive din care nu este judicioasă obiecția CSJ cu referire la pretinsa omisiune de reglementare, la etapa examinării admisibilității recursului, a statutului procesual al persoanei.

⁷ cauzele Facini Dori v Recre, 199421, Foto-Frost v Hauptzollant Liibeck.Ost, 198722

7. Articolul 422 va avea următorul cuprins: „Articolul 422. Termenul de declarare a recursului Termenul de declarare a recursului este de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.”.	Curtea Supremă de Justiție	12.	7. <i>Modificarea art. 422</i> – în nota informativă la proiect nu se aduce nici un argument în susținerea necesității modificării termenului de declarare a recursului (care, de altfel, constituia 2 luni în redacția art. 422 al CPP la 14.03.2003). Mai mult, instituirea curgerii acestui termen de la data comunicării hotărârii judecătorești integrale poate avea drept consecință crearea unor situații ce implică atât cheltuieli suplimentare semnificative (nu este reglementat modul comunicării hotărârii judecătorești, cercul de persoane care realizează această comunicare în cazul în care locul aflării persoanei nu poate fi cert determinat, din motivul eschivării acesteia de la prezentarea în fața organului de urmărire penală și/sau instanței de judecată, fie din motive care nu pot fi considerate drept un comportament de rea-credință), cât și ar putea reduce celeritatea examinării cauzelor penale și ar spori semnificativ sarcina de lucru a instanței de recurs (în ipoteza existenței unei hotărâri judecătorești în privința a mai mulți inculpați, nu poate fi exclusă situația când atacarea separată a acesteia în intervale diferite de timp ar condiționa adoptarea de către instanța de recurs a multiple hotărâri judecătorești în aceeași cauză penală). Un alt aspect de importanță deosebită îl constituie omisiunea reglementării termenului de atac al hotărârii judecătorești cu luarea în considerare a statutului procesual al persoanei, deoarece inculpații pot fi deținuți temporar în izolator preventiv (ex. Penitenciarul nr. 13 Chișinău), iar condamnații sunt repartizați în penitenciare de tip deschis, semiînchis și închis.	Nu se acceptă. Redacția propusă a art. 422 oferă certitudine și claritate cu referire la termenul pentru declararea recursului și în special cu referire la momentul curgerii acestui termen – de la data comunicării deciziei integrale. Cu referire la obiecțiile Curții Supreme de Justiției la acest articol, subliniem că din textul actual al art. 422 nu rezultă cu claritate momentul din care începe să curgă termenul pentru declararea recursului. Or, practica arată că instanțele de judecată, în special instanțele de apel, pronunță dispozitivul deciziei, iar motivarea / decizia motivată se pronunță ulterior peste 1 – 2 luni de la data pronunțării dispozitivului deciziei. Corespunzător, și în primul caz și în cel de-al doilea instanța pronunță decizia adoptată pe caz, ceea ce nu permite determinarea clară a momentului începerii curgerii termenului de recurs. <i>Per a contrario</i>, redacția propusă prin proiect oferă mai multă previzibilitate și claritate cu referire la momentul curgerii termenului de recurs. Nu putem accepta obiecția cu referire la omisiunea autorilor proiectului de a reglementa termenul de atac al hotărârii judecătorești în cazul persoanelor reținute / deținute,
---	--	------------	---	---

				atât timp cât acest aspect nu a preocupat și nu a ridicat careva dubii până la intervenția făcută prin acest proiect. Dimpotrivă, în situația în care instanța va pronunța o hotărâre în privința unei persoane aflate în arest preventiv sau deținută în penitenciar, având în vedere statutul procesual al acestei persoane, instanța va fi obligată să depună diligența necesară pentru redactarea motivată a hotărârii pronunțate în termeni proximi și rezonabili, astfel încât să nu se depășească limitele termenului rezonabil de examinare a cauzelor. Cu referire la obiecția privind necesitatea precizării modului de comunicare a actului judecătoresc, trebuie să menționez că, Codul de procedură penală prevede procedura și modul de comunicare a sentințelor / deciziilor judecătorești pronunțate, aceasta fiind una dintre obligațiile pozitive ale instanțelor de judecată. Relevanță aici comportă jurisprudența CEDO, unde potrivit hotărârii <u>Ivanova și Ivashova împotriva Rusiei</u>, CtEDO a concluzionat că instanța națională nu poate avea o interpretare rigidă a dreptului intern care ar avea drept consecință să i se impună justițiabilului o sarcină pe care să nu fie capabil să o respecte. A solicita introducerea unei căi de atac în
--	--	--	--	--

				termen de o lună de la data emiterii unei copii complete a deciziei de către grefa instanței – și nu din momentul în care persoana în cauză poate lua la cunoștință efectiv despre hotărârea judecătorească – ar transforma curgerea termenului într-un element care iese complet de sub controlul justițiabilului. Curtea a afirmat că dreptul la o cale de atac ar trebui să fie exercitat după ce partea interesată poate lua la cunoștință efectiv despre hotărârea judecătorească în forma sa completă. Acest punct de vedere este împărtășit și de Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 23/2021, prin care Înalta Curte a stabilit că, <i>se recunoaște constituțional articolul 422 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova <u>în măsura în care termenul de depunere a recursului ordinar de 30 de zile va începe să curgă de la data pronunțării deciziei integrale a instanței de apel.</u></i> Pe cale de consecință prin expunerea art. 422 în nouă redacție se pun în valoare constatările și concluziile Curții Constituționale reținute în temelia Hotărârii nr. 23/2021.
9. Articolul 427 va următorul cuprins:	Ministeru I	13.	1. La art. III pct. 9, ce vizează modificarea art. 427 din Codul de procedură penală, considerăm că la pct. 1 subpct. 3)	Se acceptă Pct. 3) va avea următorul cuprins:

„Articolul 427. Temeiurile recursului (1) Recursul este admis dacă: 1) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție; 2) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; 3) apelul a fost introdus tardiv; 4) există o cauză care înlătură răspunderea penală, sau un temei care exclude urmărirea penală sau determină încetarea procesului penal; 5) a fost aplicată o pedeapsă mai severă decât maximul pedepsei permis de lege; 6) hotărârea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.	Finanțelor Curtea Supremă de Justiție		textul ”apelul a fost introdus tardiv” urmează a fi substituit cu textul ”a fost admis neîntemeiat apelul introdus tardiv”.	„3) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv ”
		14.	9. <i>Modificarea art. 427</i> – temeiurile pentru recurs, expuse în redacția pct. 1) și 2) din alin. (1) al art. 427, se contrazic reciproc – pe de o parte, se impune necesitatea casării hotărârii judecătorești, în care legii i s-a dat o interpretare contrară jurisprudenței uniforme a CSJ, iar pe de altă parte, este necesară admiterea recursului când jurisprudența CSJ „se schimbă”.	Nu se acceptă Chiar și jurisprudența constantă se poate schimba în funcție de evoluția cadrului legislativ și schimbările intervenite în relațiile sociale. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (<i>Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011</i>), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (<i>Atanasovski c. Macedoniei, 2010, § 38</i>) [§114].
		15.	În ceea ce privește pct. 5) din alin. (1) al art. 427, acesta în mod direct lezează posibilitatea părții acuzării de a contesta hotărârea judecătorească prin care inculpatului i-ar fi stabilită o pedeapsă sub limita minimă prevăzută de lege. În cazul în care o atare pedeapsă ar fi stabilită de către instanța de apel, reiese că remedierea acestei erori nu poate fi în niciun mod realizată, lipsind în mod efectiv o cale ordinară de atac.	Se acceptă Art. 427 alin. (1) pct. 5 va avea următorul cuprins: „5) a fost aplicată o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege;”
		16.	Referitor la pct. 6) din alin. (1) al art. 427, sintagma „hotărârea este arbitrară” reprezintă o neclaritate absolută. Nefiind reglementată, noțiunea de „hotărâre arbitrară” poate	Nu se acceptă. Nu putem accepta această critică în situația în care caracterul echitabil al

(2) Temeiurile prevăzute la alin.(1) p. 3) -6) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel. Această limitare nu se aplică dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel. (3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, dacă se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6) sau Curtea Supremă examinează cauza după trimiterea la rejudecare.”.		include actul judecătoresc afectat de oricare dintre erorile de drept, stabilite la pct. 1) – 10), 12) (parțial pct. 11) din alin. (1) al art. 427, în redacția actuală. În sensul dat, Curtea Supremă de Justiție consideră că legiuitorul nu doar a omis propunerea unui element novatoriu pozitiv în vederea restrângerii competenței de examinare a cauzelor de către CSJ, ci din contra, a lărgit excesiv acest spectru. În contextul aceleiași reglementări, stabilirea drept temei pentru recurs a faptului că „Hotărârea...se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor” implică în mod determinant competența CSJ de a examina fondul cauzei penale, aspect ce contravine direct scopului legiuitorului de a reforma CSJ într-o instanță de casație. În acest sens, se prezintă a fi bizară și categoric contradictorie reglementarea propusă la art. 427 alin. (3), potrivit căreia „Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, dacă se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6)”, atât timp cât pct. 6) alin. (1) art. 427 permite instanței de recurs judecarea cauzei în fond și o implicare directă în aprecierea probatoriului, competență care derivă însăși din necesitatea confirmării sau infirmării faptului că „Hotărârea...se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor”. Prezintă cu atât mai mult neclaritate faptul că lipsește o careva reglementare a noțiunii de „apreciere vădit nerezonabilă a probelor”. La același capitol este de menționat că participanții la proces, în prezent, invocă în marea majoritate a recursurilor ordinare temeiurile prevăzute de art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP, totodată fiind invocată încălcarea prevederilor art. 6 CEDO – dreptul la un proces echitabil, care înglobează multiple aspecte ale procesului penal. În lumina constatărilor din Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 16.04.2010, dreptul intern și internațional reprezintă un tot întreg. În categoria actelor normative se includ și normele	procedurii este evaluat în lumina întregii proceduri, în special a modului în care au fost administrate și apreciate probele astfel încât să se asigure că mijloacele de probă au fost prezentate și apreciate astfel încât să garanteze un proces echitabil. Instanța este obligată să efectueze o examinare efectivă a probelor propuse de ambele părți, și, atunci când se invocă caracterul nelegal al hotărârii prin prisma aprecierii nerezonabile a probelor, instanța de recurs va fi obligată să supună unei noi examinări și aprecieri probatoriul administrat în cauză pentru a verifica caracterul nerezonabil de apreciere a probelor, precum și caracterul arbitrar al hotărârii contestate.
---	--	---	---

			internaționale la care Republica Moldova este parte, iar având în vedere că prin interpretarea prevederilor CEDO, jurisprudența acesteia face parte din dreptul accesoriu la tratatul internațional, ultima devine parte integrantă a dreptului intern.	
	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	17.	I. La art. III, pct. 9, ce vizează modificarea art. 427 CPP, la alin. (3) nu se ține cont de faptul că, potrivit notei informative a proiectului se menționează că „<i>Expunerea în redacție nouă a art. 442 din CPC are drept scop detalierea regulilor referitoare la limitele judecării recursului. Se propune stabilirea unei excepții de la regula generală, potrivit căreia în recurs nu pot fi administrate dovezi noi – în situația în care se prezintă probe noi referitor la cheltuielile de judecată. De asemenea, pentru situația în care drept temei de declarare a recursului a servit faptul că „hotărîrea atacată este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor” instanța de recurs nu va fi ținută de aprecierea probelor făcută anterior de instanța ierarhic inferioară.</i>”. Astfel, conform proiectului, alin. (3) art. 427 CPP stipulează contrar celor menționate în nota informativă că, „(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, dacă se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6) sau Curtea Supremă examinează cauza după trimiterea la rejudecare.”. Din conținutul acestei norme rezultă că, doar pentru cazul în care se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6), adică se invocă drept temei al recursului că hotărîrea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor, doar pentru acest caz aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs. În rezultat, instanța de recurs nu va fi în măsură să aprecieze probele și va fi ținută de aprecierea dată de instanțele inferioare, iar recursul astfel devine inefficient.	Se acceptă. Art. 427 alin. (3) a fost reformulat după cum urmează: „(3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decît dacă se invocă temeiul din alin. (1) pct. 6) sau dacă Curtea Supremă de justiție examinează cauza după trimiterea la rejudecare.”.

			Prin urmare, propunem reformularea normei juridice prin indicarea în mod expres a excepției de la regula generală. Drept exemplu, a se vedea formularea utilizată la alin. (2) art. 442 al CPC (pct. 13 art. IV din proiect). Observația dată este valabilă și pentru dispozițiile alin. (3) art. 432 CPC și alin. (3) art. 245 ¹ Cod administrativ din proiect, pentru a reda claritate normei juridice.	
	Procuratura Generală	18.	3.1. Privitor la pct.,9 al proiectului de Lege supus avizării prin care se propune o nouă redacție a art.427 din Codul de procedură penală considerăm că, pct. 1) și 2) din alin. (1) care stipulează:„, <i>interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție</i>”, „<i>prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție</i>”, nu corespund criteriului de claritate. Deși, accesul la justiție în materie penală este pasibil unor îngrădiri și limitări legitime, mai ales, privind condițiile de admisibilitate a recursului, aceste limitări nu trebuie să restrângă accesul persoanei la instanța de judecată. Limitările nu vor fi conforme, cu excepția cazului când urmăresc un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele antrenate și scopul vizat. În contextul dat, prevederile art. 427 alin. (1) pct. 1) și pct. 2) nu corespund standardelor enunțate, or, prevederile proiectului de Lege supus avizării nu corespunde unor cerințe, cum ar fi - definirea jurisprudenței uniforme, accesul părților la această jurisprudență, modalitatea de sistematizare și codificare a ei, aspectul cantitativ de cauze care ar reprezenta jurisprudență uniformă,	Nu se acceptă. A se vedea argumentarea expusă la pct. 14, <i>supra</i>.
12. Articolele 431-435 vor avea următorul cuprins: „ Articolul 431. Actele procedurale	Uniunea Avocaților din Moldova	19.	<i>La alin. (3) art. 431 CPP, desemnarea unui alt judecător din cadrul completului, în condițiile în care conform alin. (1) un judecător raportor este deja desemnat pentru examinarea respectării cerințelor pentru depunerea cererii de recurs, nu contribuie la eficientizarea procesului. Prin urmare,</i>	Se acceptă. Textul articolului 431 CPP a fost modificat. „Articolul 431. Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs

preparatorii ale instanței de recurs După primirea recursului, instanța: 1) verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art.430. În cazul în care recursul nu îndeplinește aceste cerințe, judecătorul raportor îi oferă timp recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor. Dacă recurentul nu înlătură neajunsurile în termen de 15 zile, cererea de recurs se consideră nedepusă. 2) solicită dosarul de la instanța respectivă; 3) desemnează un judecător din cadrul completului, care pregătește cauza spre judecare și stabilește data examinării admisibilității recursului; 4) dacă recursul nu este vădit inadmisibil, expediază părților			considerăm just ca aceleași judecător raportor menționat la alin. (1), după verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art. 430, să pregătească cauza spre judecare și să stabilească data examinării admisibilității recursului.	După primirea recursului, instanța: 1) verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art.430. În cazul în care recursul nu îndeplinește aceste cerințe, judecătorul raportor îi oferă timp recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor. Dacă recurentul nu înlătură neajunsurile în termen de 15 zile, cererea de recurs se consideră nedepusă; 2) solicită dosarul de la instanța respectivă; 3) desemnează un judecător raportor, care pregătește cauza spre judecare și stabilește data examinării admisibilității recursului; 4) expediază părților recursul și întrebările la care ar trebui să răspundă, solicitându-le să depună, în termen de pînă la o lună, referința.”
	Uniunea Avocaților din Moldova	20.	La alin. (4) art. 431 CPP, textul „dacă recursul nu este vădit inadmisibil” nu este unul previzibil și permite judecătorului desemnat, conform alin. (3), să pregătească cauza spre examinare, să decidă în lipsa anumitor criterii în privința admisibilității cererii de recurs, deși conform art. 432 CPP acesta ține de competență completului din 3 judecători. Mai mult, norma juridică în cauză nu oferă soluții pentru situația în care judecătorul desemnat să pregătească cauza spre examinare decide că recursul este „vădit inadmisibil”. Prin urmare, propunem excluderea cuvintelor „dacă recursul nu este vădit inadmisibil”.	Nu se acceptă. Potrivit conceptului propus, judecătorul raportor nu decide asupra inadmisibilității recursului, aceasta fiind de competența completului din 3 judecători, așa cum determină art. 432. Însă, verificarea prealabilă a admisibilității recursului se face de către judecătorul raportor.
		21.		Nu se acceptă.

recursul și întrebările la care ar trebui să răspundă, solicitându-le să depună, în termen de pînă la o lună, referința.	Curtea Supremă de Justiție	12. <i>Modificarea art. 431</i> – în redacția propusă de legiuitor, reiese că parvenirea unei cereri de recurs ar implica desemnarea unui judecător raportor în lipsa dosarului penal propriu-zis, ceea ce contravine direct stipulărilor de la art. 344 alin. (1) CPP, potrivit căror „Cauza penală parvenită în instanță se repartizează, în termen de o zi, judecătorului sau, după caz, completului de judecată în mod aleatoriu, prin intermediul programului informațional automatizat de gestionare a dosarelor”. Contrară acestei prevederi este și formularea utilizată în proiect – „După primirea recursului, instanța: 3) desemnează un judecător...”. Folosirea sintagmei „instanța”, în situația în care se propune repartizarea judecătorului a unei cereri de recurs, fără dosar (fapt expres neprevăzut de art. 344 CPP și inoperabil în Programul integrat de gestionare a dosarelor), denotă lipsa caracterului aleatoriu de repartizare a cauzelor penale, nefiind specificat dacă în acest sens instanța o reprezintă președintele acesteia, în calitate de conducător, administrația de pe lângă conducător sau o altă persoană. În același context, propunerea de excludere a necesității întocmirii raportului asupra recursului, este nejustificată, or termenele de 3 luni în cazul minorilor și deținuților, precum și termenul de 6 luni în cazul altor persoane, sunt argumentate și necesare pentru operativitatea examinării cauzelor penale, totodată fiind necesare pentru determinarea certitudinii justițiabililor în privința procedurii de examinare a dosarelor.	Redacția art. 431 pct. 3) nu exclude procedura determinată la art. 344 alin. (1) CPP.
	Consiliul Superior al Magistraturii	22. Conținutul propus al normei: „Articolul 431. Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs După primirea recursului, instanța: 1) verifică dacă recursul îndeplinește cerințele prevăzute la art.430. în cazul în care recursul nu îndeplinește aceste cerințe, judecătorul raportor îi oferă timp recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor. Dacă recurentul nu înlătură	Precizare. Proiectul propune modificarea procedurii de verificare a întrunirii cerințelor stabilite la art. 430. Drept urmare, procedura actuală nu va fi aplicabilă.

			neajunsurile în termen de 15 zile, cererea de recurs se consideră nedepusă.” Motivarea: Dispoziția din alin.(1) subp. 1) : „ în cazul în care recursul nu îndeplinește aceste cerințe, judecătorul-raportor îi oferă timp recurentului pentru înlăturarea neajunsurilor,, contravine procedurii de înregistrare a recursurilor în CSJ și competențelor grefei. Or, potrivit prevederilor actuale la depunerea cererii de recurs, dacă cererea de recurs nu îndeplinește cerințele prevăzute de art. 430 CPP dosarul nu se solicită de la instanță și nu se repartizează pentru examinarea cererii de recurs judecătorului-raportor până nu vor fi înlăturate neajunsurile. Astfel, dosarul este introdus în PIGD și se repartizează judecătorului-raportor doar după ce se înlătură toate neajunsurile la recurs, stabilite prin secția grefa.	
Articolul 432. Admisibilitatea recursului (1) Instanța de recurs examinează admisibilitatea recursului declarat împotriva hotărârii instanței de apel, fără citarea părților, în baza materialelor din dosar. (2) Un complet din 3 judecători declară inadmisibil recursul dacă: 1) recursul nu este depus de persoana	Curtea Supremă de Justiție	23.	<i>Modificarea art. 432 – temeiul de inadmisibilitate a recursului, enunțat la pct. 5) alin. (2) art. 432, poate crea impedimente semnificative în înfăptuirea justiției, or nu este reglementat niciun criteriu ce ar permite determinarea unei probleme juridice invocate în recurs ca fiind „de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței”. Totodată, stabilirea faptului că o problemă juridică nu este „de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței” în mod efectiv poate face inoperabile reglementările de la art. 427 alin. (1) pct. 1) – 5) CPP, propuse de legiuitor.</i> Totodată, obligarea CSJ de a declara admisibil recursul în care a fost invocată existența temeiului prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP (art. 432 alin. (3)) oferă o posibilitate abuzivă nelimitată persoanelor competente de a declara recurs, fapt ce poate avea repercusiuni grave în ceea ce privește sarcina de lucru în CSJ și celeritatea examinării cauzelor penale.	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele din nota informativă conform căroră, pct. 5) de la alin. (2) art. 432 derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărârea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor

menționată în articolul 421; 2) recursul este tardiv; 3) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.427; 4) recursul este vădit neîntemeiat; 5) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței. (3) Recursul declarat în temeiul prevăzut la art. 427 alin. (1) pct. 6) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (2) pct. 3) sau 5). (4) În decizia privind inadmisibilitatea recursului se menționează faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității. Aceasta este irevocabilă de la data pronunțării, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se comunică părților.	Procuratura Generală	24.	La pct. 12 al proiectului de Lege supus avizării, care se referă la art. 432, în vederea respectării principiului clarității și predictibilității legii, propunem revizuirea sintagmei din alin.(2) pct.5) - „<i>nu este de o importanță fundamentală</i>”, deoarece aceasta poartă un caracter ambiguu. De menționat că, potrivit prevederilor art.60 alin.(3) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative „<i>Codul trebuie să întrunească următoarele trăsături calitative: a) precizia; b) claritatea;</i> însă sintagma de la art. 432 alin. (2) pct. 5) Cod de procedură penală poartă un caracter generic aceasta urmând a fi revizuită.	Nu se acceptă. Pct. 5) de la alin. (2) art. 432 derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs, cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței”, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă. Excepție de la această regulă va fi doar pentru cazul în care hotărârea sau decizia instanței ierarhic inferioare este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor
	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	25.	IV. Propunem excluderea subliniatului 4) alineatul (2) art. 432 CPP, care propune drept temei de inadmisibilitate a recursului constatarea că „4) recursul este vădit neîntemeiat;”. Astfel, se oferă instanței dreptul de a se expune la etapa examinării admisibilității asupra temeiniciei cererii de recurs, și fără măcar să existe criterii clare pentru a stabili în ce situații un recurs este vădit neîntemeiat și în ce situații temeinicia sau netemeinicia recursului va fi decisă în cadrul examinării în fond de un complet din 3, 5 sau 9 judecători. La etapa actuală jurisprudența CSJ ne oferă exemplu prin care practic în toate cauzele de declarare a recursurilor drept inadmisibile singura „motivare” a inadmisibilității se rezumă la declararea acestora drept „neserioase”, adică se declară fără nici o motivare că motivele recursului nu sunt suficient de serioase, fără nici o explicație suplimentară a acestei „concluzii”. Aceeași declarație a CSJ privind neseriozitatea recursului o putem observa la toate cererile de recurs declarate	Nu se acceptă. Determinarea preliminară a caracterului „vădit neîntemeiat” al cererii de recurs nu presupune intrarea în fondul cauzei. În practica largă a instanțelor naționale, dar și din practica CEDO, este considerată „vădit neîntemeiată” orice cerere care, în urma unei examinări preliminare a conținutului său material, nu indică nicio încălcare a drepturilor garantate de Convenție, astfel încât aceasta să poată fi declarată inadmisibilă de la început fără a trece la stadiul formal al examinării fondului cauzei (care duce în mod normal la pronunțarea unei

			inadmisibile în litigiile de contencios administrativ în care Uniunea Avocaților a fost parte, chiar dacă motivele recursului se refereau la încălcări esențiale ale drepturilor procedurale sau alte motive de legalitate și de interpretare greșită a normelor juridice care sunt în măsură să determine o altă soluție pe caz. Am constatat că indiferent de motivele recursului, CSJ a utilizat aceeași „motivare”, care în principiu poate fi aplicată pentru orice cerere de recurs, indiferent de motivele recursului. În acest mod, CSJ poate declara „neserios” orice recurs, fără măcar să schimbe textul așa-zisei „motivări” a acestei „neseriozități”. Prin urmare, și în acest caz considerăm că este periculos să se ofere CSJ un drept discreționar de a decide la etapa examinării admisibilității dacă un recurs este sau „vădit neîntemeiat”. Examinarea temeiniciei trebuie efectuată doar la etapa examinării în fond a recursului, cu motivarea corespunzătoare a motivelor netemeiniciei acestuia.	hotărâri). A se vedea Ghidul practic cu privire la condițiile de admisibilitate.
		26.	V. La subalin. 5) alin. (2) art. 432 CPP deși problema juridică invocată în recurs poate să nu fie de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, însă poate fi o problemă juridică care în mod fundamental schimbă soluția juridică a instanțelor inferioare și ține de unificarea jurisprudenței, fortificarea acesteia sau, după caz, modificarea jurisprudenței. Astfel, o problemă juridică deși nu este una de importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, însă poate fi în măsură să modifice jurisprudența existentă sau să consolideze jurisprudența existentă. Nu toate problemele juridice care stau la baza soluționării unui litigiu reprezintă probleme fundamentale de drept, însă soluționarea corectă a acestora este fundamentală pentru formarea unei jurisprudențe corecte și unificate, conforme cu principiile supremației legii și cu standardele în domeniul drepturilor omului. În acest sens, atragem atenția la faptul că proiectul noii legi cu privire la CSJ menționează la art. 2 alin. (3) lit. b)	Nu se acceptă. A se vedea argumentarea de la pct. 23 <i>supra</i>.

			rolul CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs cauzele de importanță socială și juridică, precum și cele care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului. Prin urmare, propunem excluderea din proiect a subalin. 5) alin. (2) art. 432 CPP. În consecință, alin. (3) art. 432 CPP din proiect devine superfluu și propunem a fi exclus. În același context, în mod similar se va proceda și în privința lit. e) art. 433 CPC și lit. g) alin. (2) art. 246 Cod administrativ din proiect, referitoare la importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței drept temei de admisibilitate a recursului civil.	
Articolul 433. Procedura judecării recursului (5) Dacă este considerat admisibil, complet din 3 judecători examinează recursul în fond. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide prin vot unanim, ca decizia asupra recursului să fie adoptată de un complet din 5 judecători. (6) Completul din 5 judecători poate decide prin vot unanim ca hotărârea asupra recursului considerat admisibil să fie adoptată	Curtea Supremă de Justiție	27. <i>Modificarea art. 433</i> – în ceea ce privește alin. (1) și (2), nu există criterii clar definite în ceea ce privește posibilitatea examinării cauzelor în complete de judecată compuse din 3, 5 sau 9 judecători. De altfel, o atare necesitate de modificare a numărului de judecători care fac parte din complete nici nu este argumentată în careva mod, redacția propusă de legiuitor reglementând o procedură formală, prin „vot unanim”. În viziunea Curții, eficiența și celeritatea examinării cauzelor va fi definitiv compromisă prin propunerile expuse de legiuitor în redacția alin. (3) art. 433. Obligarea instanței de a declara admisibil orice recurs întemeiat pe pct. 6) alin. (1) art. 427 CPP (a se vedea argumentele pentru art. 432), care este corespunzător formal condițiilor de conținut și formă și, totodată, obligarea instanței de a judeca un astfel de recurs cu citarea părților (art. 433 alin. (3) lit. a)), va duce la transformarea CSJ într-o instanță de fond (a se vedea argumentele pentru art. 427), luând în considerare posibilitatea efectiv nelimitată a recurențelor de abuzare prin prisma art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP. Totodată, condiționarea citării părților de adoptarea soluției prevăzute în art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. d) CPP (rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri), pe de o	Nu se acceptă. Nu există un model standard care ar impune examinarea recursurilor în fond de un anumit număr de judecători care nu poate fi schimbat. Respectiv, nu există o obligație a statului să păstreze numărul de 5 judecători în cadrul completurilor, aceasta nefiind o dogmă. Mai mult, având în vedere scopul reformei Curții Supreme de Justiție, având în vedere că odată cu intrarea în vigoare a proiectelor de lege cu referire la această reformă, Curtea Supremă de Justiție va avea în competență doar examinarea cauzelor de o importanță socială sau juridică majoră, examinarea recursurilor în fond în completuri de 3 judecători, iar atunci când se învederează necesitatea uniformizării practicii și în completuri de 5 sau 9 judecători, este justificată și judicioasă.	

de un complet din 9 judecători. (7) Recursul se judecă fără citarea părților, cu excepția: c) recursului considerat admisibil în care se invocă temeiul prevăzut la art.427 alin. (1) p. 2) și 6); d) rejudecării cauzei, prevăzută la art. 435 alin. (1) lit. d). (8) Completul poate decide organizarea ședinței publice și pentru examinarea concomitentă a altor recursuri. La ședința publică sunt citați procurorul și persoanele indicate la art. 421 ale căror interese sînt atinse prin recurs. Neprezentarea lor nu împiedică examinarea recursului. (5) Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, numele judecătorilor completului de judecată			parte, reprezintă o vădită încălcare a secretului deliberării (or reiese că soluția determină participarea părților), iar pe de altă parte, reafirmă încercarea de transformare a CSJ într-o veritabilă instanță de fond și nu de casație cu 20 de judecători.	Cu referire la obiecțiile Curții Supreme de Justiție la art. 433 alin. (3) care prevede situațiile în care instanța de recurs urmează să judece cauza cu prezența părților, trebuie să menționăm că, dreptul la un „<i>proces public</i>” garantat de art. 6 § 1 din CEDO, implică în mod necesar dreptul la o „<i>ședință de judecată</i>” (<i>Döry împotriva Suediei</i>, pct. 37). Principiul unui proces public are o importanță deosebită în cauzele penale, în care acuzatul trebuie, în principiu, să poată să se prezinte în primă instanță, iar atunci când instanța de recurs judecă fondul cauzei în condițiile art. 433 alin. (3), aceasta este obligată să creeze condițiile necesare pentru ca persoanei vizate să aibă posibilitate să își prezinte apărările în fața instanței, în special atunci când se rejudecă cauza. Nu este clar cum și-ar putea un acuzat exercita dreptul garantat în mod expres de art. 6 § 3 lit. c), d) și e) din Convenție, și anume dreptul „<i>să se apere el însuși</i>”, „<i>să întrebe sau să solicite audierea martorilor</i>” și „<i>să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere</i>” în cazul în care nu este prezent la proces. Obligația de a garanta acuzatului dreptul de a fi prezent în sala de ședință este unul dintre elementele esențiale
--	--	--	---	--

și verifică dacă există cereri de recuzare. (6) Primul cuvânt i se oferă recurentului, apoi celorlalți participanți. Dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvânt îl are acesta. Luările de cuvânt nu pot ieși din cadrul argumentelor recursului. (7) Președintele ședinței poate oferi dreptul la replică cu privire la chestiunile apărute în procesul dezbaterilor.				ale art. 6 din Convenție [Hermi împotriva Italiei (MC), pct. 58-59; Sejdovic împotriva Italiei (MC), pct. 81 și 84]. Deși o procedură care se desfășoară în absența inculpatului nu este în sine incompatibilă cu art. 6 din Convenție, CEDO a reinut că, în cazul în care instanța de apel sau de recurs trebuie să examineze o cauză în fapt și în drept și să procedeze la o apreciere globală privind vinovăția sau nevinovăția, instanța nu poate să se pronunțe cu privire la acest aspect fără să aprecieze direct elementele de probă prezentate în persoană de inculpat, care ar dori să probeze că nu a comis actul care ar putea constitui o infracțiune (Popovici împotriva Moldovei, pct.68; Lacadena Calero împotriva Spaniei, pct. 38). Din principiul desfășurării de ședințe publice derivă dreptul acuzatului de a fi ascultat în persoană de către instanța superioară. Din acest punct de vedere, principiul publicității dezbaterilor urmărește scopul de a asigura acuzatului dreptul de a se apăra (Tierce și alții împotriva San Marino, pct. 95). În plus recursul se va judeca în procedură scrisă cu excepția a două cazuri expres prevăzute de lege atunci când părțile se vor invita la audieri.
--	--	--	--	---

Articolul 435. Decizia instanței de recurs (1) Judecând recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii: 1) respinge recursul, cu menținerea hotărârii atacate; 2) admite recursul, casează, parțial sau integral, hotărârea atacată și adoptă una din următoarele soluții: a) menține hotărârea primei instanțe; b) dispune achitarea persoanei sau încetarea procesului penal; c) dispune rejudecarea de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată în instanța de recurs; d) rejudecă cauza și pronunță o nouă hotărâre. (2) Rejudecarea poate fi dispusă o singură dată. (3) Judecând recursul, instanța soluționează și	Curtea Supremă de Justiție	28. <i>Modificarea art. 435 – adoptarea soluției prevăzute în art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. d) CPP (rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri), după cum anterior s-a menționat, implică judecarea fondului cauzei. În legătură cu acest fapt, abrogarea Secțiunii I din Capitolul V al Părții speciale a CPP (propusă la pct. 13 a proiectului), care instituie actualmente reglementări privind instituția recursului în anulare, va leza în mod determinant persoana în privința căreia CSJ a pronunțat o nouă hotărâre de condamnare cu agravarea situației de posibilitatea de a o ataca.</i> Menționăm că propunerea de pronunțare integrală imediată a deciziilor CSJ, prin excluderea dispozitivului, este una absolut nejustificată. Argumentarea adusă în acest sens în nota informativă, că „Anume pentru a fi percepută efectuarea justiției, decizia instanței trebuie să fie pronunțată integral și să conțină justificarea motivelor ce au condus la soluția adoptată prin decizie”, este una iluzorie și necorespunzătoare realității, or Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, actualmente, adoptă decizii integrale pe lângă dispozitive și expune în conținutul acestora motivele adoptării soluțiilor.	Nu se acceptă. Pentru obiecțiile Curții Supreme de Justiție ridicate în raport cu art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. d) a se vedea argumentele expuse la pct. 27 <i>supra</i>. Cu referire la opinia Curții Supreme de Justiție privind obligația de pronunțare a deciziei motivate trebuie să menționăm că argumentele autorului din nota informativă sunt pertinente și prin dezacordul formal al instanței de recurs, acestea nu au fost răsturnate. În practica constantă a CEDO a fost reliefat că un principiu legat de buna administrare a justiției se referă la motivarea suficientă a motivelor unei hotărâri judecătorești, scopul motivării fiind demonstrarea părților că au fost ascultate și au fost auzite. Pe de altă parte pronunțarea deciziei motivate asigură respectarea principiului publicității consacrat în articolul 6 din Convenție. Or, publicitatea procedurii judiciare protejează justițiabilii împotriva justiției secrete, iar prin sintagma "hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public" de la art. 6 paragraful 1 din Convenție, implică citirea publică a hotărârii de către instanță, caracterul public al hotărârii referindu-se în egală măsură nu doar asupra soluției finale, dar și asupra motivelor care au convins instanța să adopte această soluție.
---	--	---	---

chestiunile prevăzute la art.416. (4) Adoptarea deciziei și întocmirea acesteia se efectuează în conformitate cu prevederile art.417 și 418, care se aplică în mod corespunzător. Instanța de recurs se pronunță asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs. (5) Decizia instanței de recurs se pronunță integral. Decizia se consideră pronunțată din momentul plasării ei pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. (6) Dacă recursul este admis în temeiul art. 427 alin. (1) p. 6), completul poate emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază inspecției judiciare.”.	Curtea de Apel Chișinău	29.	Curtea de Apel Chișinău respinge propunerea prevăzută, la art. III pct. 12 din proiectul Legii, și anume, cu privire la modificarea art. 435 al. 6 Cod de procedură penală deoarece în opinia instanței, această normă contravine prevederilor art. 218 Cod de procedură penală, respectiv creează o discordanță legislativă și creează premise de interpretări contradictorii.	Nu se acceptă. Nu este clar de ce în opinia instanței de apel art. 435 alin. (6) ar veni în contradicție cu art. 218 Cod de procedură penală în situația în care, conform acestui articol, instanța este în drept, concomitent cu emiterea hotărârii, să emită și o încheiere interlocutorie prin care va sesiza despre eventualele fapte care aduc atingere drepturilor omului sau care au dus la încălcarea legislației. Emiterea unei hotărâri arbitrare sau a unei hotărâri bazate pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil și odată constatată încălcarea, instanța de recurs poate emite încheierea interlocutorie prin care să comunice faptele respective organelor competente.
14. Articolele 458-461 vor avea următorul cuprins: „Articolul 458. Temeiurile de revizuire a procesului penal	Curtea Supremă de Justiție	30.	14. <i>Modificarea art. 458-462 și abrogarea art. 463-465</i> – considerăm că cuprinsul articolelor în redacția actuală, care vizează procedura revizuirii, este suficient de clar, concis și nu necesită modificări. În ceea ce ține de abrogarea art. 463-465 CPP, statuăm asupra faptului că această propunere este neargumentată și nu poate fi acceptată, or recursul în anulare, în calitate de cale extraordinară de atac, este frecvent utilizat,	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele intervenției expuse în nota informativă la acest capitol.

(1) Hotărârile judecătorești irevocabile pot fi supuse revizuirii, atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă, la cererea persoanelor menționate în art. 460. (2) Dacă hotărârea judecătorească se referă la mai multe persoane sau mai multe infracțiuni, revizuirea se poate cere pentru oricare dintre fapte sau dintre făptuitori.			inclusiv pentru repararea erorilor admise de către CSJ la examinarea cauzelor penale Notă: Cu titlu de remarcă generală, CSJ observă că la elaborarea acestor modificări, transmise spre consultare, nu au fost atrași atât specialiști practicieni (judecători, procurori), care cu certitudine au avut în activitatea lor procedurile vizate în proiect, cât și teoreticieni de vază, care ar putea îmbunătăți substanțial cuprinsul acestor articole. Suplimentar, CSJ nu a regăsit în nota informativă la proiect niciun studiu care să cuprindă date statistice, pentru perioada recentă (2020-2022), cu privire la numărul total de recursuri ordinare în care a fost invocată existența unui sau mai multor temeiuri din cuprinsul art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP, în sensul dat fiind necorespunzătoare realității afirmarea faptului că reducerea cantitativă a temeiurilor pentru recurs ar duce la scăderea triplă a sarcinii de lucru în instanța de recurs ordinar.	
(3) Revizuirea poate fi cerută în cazurile în care: 1) s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în timpul urmăririi penale sau în legătură cu judecarea cauzei; 2) s-au stabilit alte circumstanțe noi sau recent descoperite de care instanța nu a avut cunoștință la emiterea hotărârii și care, independent sau împreună cu	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	31.	VI. La pct. 14 textul „458-461” propunem a fi substituit cu textul „458-462”.	Se acceptă. Proiectul a fost modificat.
		32.	VII. La art. 458 alin. (3) subalin. 5), temeiul indicat nu este coroborat cu atribuțiile CSJ indicat la art. 2 alin. (3) lit. e) al proiectului noii legi cu privire la CSJ, care stipulează că CSJ „e) soluționează cererile de revizuire a cauzelor în urma pronunțării hotărârilor de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau în urma reglementării pe cale amiabilă a cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului;”. Prin urmare, informarea Guvernului Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului despre depunerea unei cereri la curte „din care se deduce existența unui viciu în cadrul procedurii precedente, care creează suspiciuni privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată” nu reprezintă o procedură de reglementare amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului. Conform art. 11 al Legii nr. 151/2015 cu privire la Agentul Guvernamental,	Nu se acceptă. Prevederea din proiect, invocată în aviz (art. 458 alin. (3) p. 5)) este preluată din actualul art. 453 alin. (1) CPP, care prevede: „Hotărârile irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, inclusiv când Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii”. Menționăm că prevederea dată a fost exclusă din proiectul noii Legi cu

circumstanțele stabilite anterior, dovedesc că cel condamnat este nevinovat ori a săvârșit o infracțiune mai puțin gravă sau mai gravă decât cea pentru care a fost condamnat sau dovedesc că cel achitat sau persoana cu privire la care s-a dispus încetarea procesului penal este vinovat/vinovată; 3) două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia; 4) Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respective; 5) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a informat Guvernul Republicii Moldova despre depunerea unei cereri din care se deduce existența unui viciu în cadrul procedurii precedente, care creează			Soluționarea amiabilă a unei cauze aflate pe rolul Curții Europene poate fi inițiată doar după o notificare oficială parvenită din partea Curții Europene și poate fi derulată concomitent cu procedura contencioasă în fața Curții Europene. Procedura de soluționare amiabilă este confidențială și <i>se încheie prin semnarea de declarații mutuale propuse cu asistența Curții Europene ori a unui acord scris între Agentul guvernamental și reclamant sau reprezentantul acestuia.</i> Astfel, considerăm că temei de revizuire nu poate constitui comunicarea cererii către Guvernul Republicii Moldova, ci soluționarea în rezultatul acesteia pe cale amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului.	privire la CSJ care a fost invocată (art. 2 alin. (3) lit. e)) care a fost deja adoptat de Parlament prin Legea nr. 64/2023.
3) două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia; 4) Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respective; 5) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a informat Guvernul Republicii Moldova despre depunerea unei cereri din care se deduce existența unui viciu în cadrul procedurii precedente, care creează	Consiliul Superior al Magistraturii	33.	Conținutul propus al normei: „Articolul 458. Temeiurile de revizuire a procesului penal 4) Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respective;” Motivarea: De a propune modificări la art. 25 alin. 7) din Legea nr. 317/94 cu privire la CC, care intră în contradicție cu alin.4) art.458 CPP. Astfel, potrivit art.26 alin.(7) Legea nr. 317/94 cu privire la CC, Hotărârile Curții Constituționale produc efect numai pentru viitor.	Nu se acceptă. Prevederea din proiect, invocată în aviz (art. 458 alin. (3) p. 4)) este preluată din actualul art. 458 alin. (3) p. 4) din CPP. În context obiecției din aviz, subliniem că Curtea Constituțională a reținut următoarele: „Curtea reține că efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale reprezintă o redresare a consecințelor negative ale procedurilor penale soluționate definitiv prin aplicarea unei norme declarate neconstituționale. [...] De asemenea, Curtea a menționat că neretroactivitatea hotărârilor sale nu poate prevala în situația în care la baza hotărârilor judecătorești stau dispoziții legale care contravin drepturilor și libertăților fundamentale și sunt

suspiciuni privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată; 6) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, printr-o hotărâre, fie Guvernul Republicii Moldova a recunoscut, printr-o declarație, o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale care poate fi remediată, total sau parțial, prin casarea hotărârii atacate. (4) Decesul condamnatului nu împiedică revizuirea procesului penal. (5) Cererea de revizuire depusă repetat de către aceeași persoană în baza aceluiași motiv este inadmisibilă.				declarate neconstituționale. De aici rezultă faptul că hotărârile judecătorești irevocabile bazate pe prevederi legale declarate neconstituționale pot fi revizuite.” (§46 din HCC nr. 21/2018)
Articolul 459. Termenul de revizuire (1) Revizuirea în temeiul art.458 alin.(3) p. 1)-4) a unei hotărâri de achitare, de încetare a procesului penal, precum de condamnare	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	34.	VIII. La alin. (1) art. 459 CPP din proiect propunem a se indica momentul din care începe ea curge termenul de revizuire de un an.	Se acceptă. Art. 459 alin. (1) a fost completat în final cu textul „de la data când au devenit cunoscute motivele sau circumstanțele care justifică depunerea cererii de revizuire”

pentru motivul că pedeapsa este prea ușoară sau persoana trebuie condamnată pentru o infracțiune mai gravă, poate fi cerută în termen de un an. (2) Revizuirea în favoarea condamnatului a unei hotărâri de condamnare, în temeiul art.458 alin.(3) p. 1)-4), nu este limitată în timp. (3) Revizuirea în temeiul art. 458 alin. (3) p. 5) poate fi cerută oricând de la informarea Guvernului până la pronunțarea hotărârii definitive de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. (4) Revizuirea în temeiul art. 458 alin. (3) p. 6) poate fi cerută în termen de 6 luni de la data rămîinerii definitive a hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului.				
Articolul 461. Procedura de examinare a cererii de revizuire	Consiliul Superior al	35.	Conținutul propus al normei: „Articolul 461. Procedura de examinare a cererii de revizuire	Nu se acceptă Nu trebuie confundată soluționarea cererii de revizuire a unei hotărâri judecătorești cu însăși procedura de

(1) Prevederile art. 431-434 se aplică în mod corespunzător examinării cererii de revizuire. (2) În cazul organizării unei ședințe publice, dezbaterile sînt limitate la întrunirea condițiilor pentru admiterea cererii de revizuire. Neprezentarea părților nu împiedică examinarea cererii de revizuire.	Magistrat urii		(1) Prevederile art. 431-434 se aplică în mod corespunzător examinării cererii de revizuire.” Motivarea: Prevederile art. 431-434 sînt aplicabile doar în instanța de recurs, iar revizuirea poate fi examinată de orice instanță care s-a pronunțat ultima . Respectiv, revizuirea poate fi examinată de instanța de fond s-au apel. Prin urmare alin (1) art.461 urmează de completat cu dispozițiile din cod ce reglementarea examinarea dosarului în I inst și în apel.	reluare a examinării unei cauze. Examinarea temeiurilor de revizuire presupune un proces complex de apreciere a situațiilor factologice și a raportării acestora la prevederile legii, de aceea se justifică necesitatea aplicării prevederilor care țin de judecarea recursului.
Art. IV. – Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003				
3. La articolul 46, alineatul (3) va avea următorul cuprins: „(3) Curtea Supremă de Justiție judecă recursurile în complete de 3, 5 sau 9 judecători.”.	Curtea Supremă de Justiție	36.	3. <i>Modificarea art. 46 alin. (3)</i> – Posibilitatea examinării unei cauze într-un complet de 9 judecători, generează anumite riscuri. Datorită necunoașterii specificului activității Curții Supreme de Justiție, autorul este incapabil să prognozeze și să identifice potențiale riscuri referitor la completul de 9 judecători. Potrivit art. 445 lit. c) CPC, Curtea dispune de competența de a trimite cauza la rejudecare. După rejudecarea cauzei și contestarea deciziei instanței de apel cu recurs, datorită anumitor împrejurări obiective (incompatibilități, abțineri, recuzări, etc) precum și numărul de judecători propus în cadrul Curții (20), completul din 3 sau 5 judecători ar putea considera că recursul trebuie examinat în completul de 9 judecători. Ce se întâmplă în asemenea situație, în cazul în care 9 judecători nu pot fi identificați? Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Reiterăm aici argumentele expuse la pct. 27 <i>supra</i>.

5. Articolului 430 va avea următorul conținut: „Articolul 430. Persoanele în drept să declare recurs Sînt în drept să declare recurs persoanele care justifică un interes legal.”.	Curtea Supremă de Justiție	37. 5. <i>Modificarea art. 430</i> – În opinia Curții, intervenția legislativă în sistemul căilor de atac implică (în mod firesc) o puternică fundamentare științifică a soluțiilor propuse de către autor în privința anumitor aspecte problematice (în viziunea autorului) care necesită a fi soluționate. Curtea reține că, potrivit notei informative la proiect, în grupul de lucru nu au fost incluși reprezentanți ai mediului academic, fapt care a determinat și calitatea corespunzătoare a proiectului. Modificarea propusă se rezumă la acordarea dreptului de a contesta cu recurs decizia instanței de apel, de către orice persoană care justifică un pretins „interes legal”. Trebuie menționat faptul că legislația nu definește conceptul de „interes legal”. Pentru a facilita înțelegerea greșită a propunerii respective, Curtea menționează că dreptul de a exercita o cale de atac este un drept procesual al participanților la proces (a se citi art. 56 alin. (1) CPC – „să atace actele judiciare”). Pentru a putea exercita un drept procedural, persoana trebuie să posede calitate procesuală. Reclamantul obține calitatea procesuală respectivă în momentul depunerii cererii de chemare în judecată, calitatea procesuală de pârât se atribuie persoanei de către reclamant, intervenienții obțin calitate procesuală din momentul acceptării intervenției de către instanța de judecată (din inițiativă proprie sau la cererea uneia dintre părți). Redacția propusă de către autor a art. 430 CPC, creează premise pentru declararea recursului de către persoane care nu dispun de calitate procesuală, care ar putea să nu aibă nici o tangență cu raportul juridic material litigios. Cu alte cuvinte, într-o cauză dintre X și Y cu privire la încasarea datoriei, declară recurs un oarecare Z (care nu dispune de calitate procesuală) care justifică un pretins interes legal. Acest fapt influențează direct drepturile și obligațiile părților stabilite în hotărârea contestată, or un terț are	Se acceptă parțial Redacția art. 430 Cod de procedură civilă propusă prin acest proiect nu deschide posibilitatea terțelor persoane de a declara recurs într-o cauză care s-a soluționat între părțile litigante, decât dacă această terță persoană va putea face dovada existenței unui interes legitim de a contesta hotărârea judecătorească. Interesul legitim urmează a fi justificat prin calitatea procesuală și / sau prin dreptul afectat urmare a pronunțării hotărârii contestate. Prevederea de la art. 430 Cod de procedură civilă nu contravine prevederilor art. 56 Cod de procedură civilă. Articolului 430 va avea următorul conținut: „Articolul 430. Persoanele în drept să declare recurs Sînt în drept să declare recurs: a) părțile și alți participanți la proces; b) persoanele care nu au participat la proces, dar care sînt lezate în drepturi prin hotărîrea, încheierea sau decizia judecătorească;”
--	--	--	--

			posibilitatea de a influența asupra efectelor unei hotărâri judecătorești adoptate în privința a două persoane particulare. Având în vedere că norma juridică propusă de către autor contravine art. 56 alin. (1) CPC (dreptul de a contesta o hotărâre judecătorească este un drept exclusiv al participanților la proces), Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	
6. La articolul 431, alineatul (3) va avea următorul cuprins: „(3) Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție.”.	Curtea Supremă de Justiție	38.	6. Modificarea art. 431 alin. (3) – a se vedea argumentele expuse la art. IV, pct. 3.	Nu se acceptă. A se vedea comentariile de la pct. 36 <i>supra</i> .
	Consiliul Superior al Magistraturii	39.	Conținutul propus al normei: La articolul 431, alineatul (3) va avea următorul cuprins: „(3) Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție.”. Motivarea: Noua redacție a alin. (3) art. 431 CPC intră în contradicție cu prevederile din proiect prevăzute de alin (3) art. 440 CPC, potrivit cărora recursul declarat admisibil se examinează în complet de 3 judecători. Totodată, nu este logic ca în cauzele penale (a se vedea modificările din proiect la art. 433 CPP) recursul declarat admisibil să fie examinat în complet de 3 judecători, iar în cauzele civile urmează a fi examinat în complet de 5 sau 9 judecători.	Se acceptă. Alin. (3) a fost completat, pentru a asigura corelarea prevederilor art. 431 alin. (3) CPC cu prevederi similare din CPP, astfel încât recursurile declarate admisibile să fie examinate în completuri de 3, 5 sau 9 judecători, în funcție de complexitatea cazului.
7. Articolului 432 va avea următorul cuprins: „Articolul 432. Temeiurile recursului (4) Recursul este admis dacă:	Ministerul Finanțelor	40.	2. La art. IV, pct.7, ce vizează modificarea art.432 din Codul de procedură civilă: a) la alin.(1) lit. a) nu este clar momentul când se va considera că jurisprudența uniformă a Curții Supreme de Justiției a fost deja formată; b) temeiul, prevăzut la lit. b), spre deosebire de cel de la lit. a), deja admite posibilitatea de a schimba jurisprudența stabilită de Curtea Supremă de Justiție;	Precizare. Actualmente nu putem vorbi despre o jurisprudență uniformă a CSJ, deoarece chiar între hotărârile acesteia sunt multe aspecte contradictorii. După formarea CSJ în noua componență, aceasta urmează să reexamineze actele anterioare de uniformizare a practicii și, după caz, să

g) interpretarea legii din hotărîrea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție; h) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; i) hotărîrea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces; j) hotărîrea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. (5) Temeiurile menționate la alin. (1) lit. c și d) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel. (6) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de				vină cu recomandări noi acolo unde va considera necesar. Deci, invocarea în practică a acestui temei de recurs nu va fi posibilă imediat după intrarea în vigoare a legii. Chiar și jurisprudența constantă se poate schimba în funcție de evoluția cadrului legislativ și schimbările intervenite în relațiile sociale. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (<i>Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011</i>), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (<i>Atanasovski c. Macedoniei, 2010, § 38</i>) [§114].
		41.	b) opinăm că temeiurile declarării recursului urmează a fi completate cu un temei suplimentar: ”a fost admis neîntemeiat apelul introdus tardiv”.	Se acceptă Art. 432 alin. (1) lit. c) a fost modificat și are următorul cuprins: „c) a fost admis mod neîntemeiat un apel introdus tardiv;”
	Curtea Supremă de Justiție	42.	<i>Modificarea art. 432</i> – Inițial, Curtea remarcă că nota informativă nu conține nici un argument referitor la propunerea respectivă care ar justifica intervenția legislativă în ceea ce privește temeiurile recursului.	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele expuse anterior asupra obiecțiilor Curții Supreme de Justiției ridicate în raport

recurs, decât dacă se invocă temeiul din alin. (1) lit. d) sau Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare.”.		În cele ce urmează, Curtea va analiza temeiurile de recurs propuse de către autor. Art. 432 alin. (1) lit. a) – interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție. Curtea amintește că în conformitate cu art. 7 din Constituție, Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică. La fel, unul din principiile activității de legiferare e respectarea ierarhiei actelor normative, ceea ce presupune că un act normativ nu poate deroga de la prevederile unui act normativ cu forță juridică superioară (art. 3 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017). În opinia Curții norma propusă contravine Constituției. Conform art. 114 din Constituție, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești. Sintagma „în numele legii” are semnificația că actul de justiție izvorăște din normele legale, iar forța lui executorie derivă tot din lege. Altfel spus, hotărârea judecătorească reprezintă un act de aplicare a legii pentru soluționarea unui conflict de drepturi sau interese, constituind un mijloc eficient de restabilire a ordinii de drept democratice și de eficientizare a normelor de drept material. Justiția se înfăptuiește conform legii (procedura) iar hotărârea judecătorească este un act de aplicare a dreptului, care la fel trebuie să fie conform legii. Sintagma „conform legii” relevă una din cerințele înaintate față de hotărârea judecătorească – legalitatea. Acest fapt reiese și din art. 239 CPC, potrivit căruia hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată, iar conform art. 241 alin. (1) CPC, instanța judecătorească adoptă hotărârea în numele legii. Prin propunerea respectivă, autorul desființează cerința de „legalitate” a hotărârii judecătorești și o substituie cu cerința	cu redacția nouă a art. 427 Cod de procedură penală.
---	--	---	---

		de „conformitate cu jurisprudența CSJ”. În aceeași ordine de idei, justiția în Republica Moldova se va desfășura în numele Curții Supreme de Justiție sau jurisprudenței acesteia, ceea ce nu poate fi susținut. Curtea amintește că precedentul judiciar nu constituie izvor de drept în Republica Moldova. Comisia de la Veneția în opinia sa din 21 octombrie 2022⁸ a indicat că interpretările obligatorii ale legii deși au sarcina de asigurare a aplicării uniforme a legii, pot afecta independența judecătorilor și dezvoltarea normală a legii (par. 14-15). Aceste raționamente par a se potrivi perfect situației analizate. La fel, Curtea Constituțională în hotărârea nr. 21 din 22 iulie 2016⁹ (par. 114) a stabilit că o hotărâre judecătorească nu poate fi casată doar din considerentul că aceasta este contrară practicii stabilite de Curtea Supremă de Justiție. În acest sens, Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (CtEDO, Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (CtEDO, Atanasovski c. Macedoniei, 2010, § 38). Curtea amintește că judecătorii sunt independenți și se supun numai legii (art. 1 alin. (3) din Legea nr. 544). Prin urmare, Curtea consideră că redacția propusă de către autor a art. 432 alin. (1) lit. a), contravine art. 114 și art. 116 alin. (1) din Constituție, art. 239,	
--	--	--	--

⁸ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)024-e)

⁹ <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=587&l=ro>

			241 CPC și art. 1 alin. (3) din Legea nr. 544, motiv pentru care Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	
		43.	Art. 432 alin. (1) lit. b) – prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție. Suplimentar argumentelor expuse mai sus, Curtea reține că reieșind din limitele judecării recursului prevăzute la art. 442 CPC (controlul de legalitate), temeiul de recurs propus nu urmărește scopul de a corecta o eroare judiciară (manifestată prin aplicarea eronată a normelor de drept material sau procedural), ci va permite Curții „<i>să aleagă</i>” dosarele pe care să le examineze. La fel, formularea evazivă a normei respective va duce la arbitrar în aplicare (alegere nu tocmai corectă), ceea ce se va răsfrânge negativ atât asupra jurisprudenței cât și participanților la proces. Cu referire la același temei de recurs în procesul penal, autorul a indicat că „<i>ținând cont de evoluțiile sociale, economice care pot determina modificarea raporturilor juridice este imperios a atribui CSJ dreptul de a reține spre examinare acele recursuri, care vor genera soluții ce pot determina schimbarea sau consolidarea jurisprudenței Curții</i>”. În opinia Curții, invocarea unui asemenea argument (care contravine direct recomandărilor Comisiei de la Veneția expuse mai sus) nu denotă decât neînțelegerea esenței căilor de atac. Evoluțiile sociale, economice, modificarea raporturilor juridice atrag în mod firesc obligația instanței de a aplica legea raportat la circumstanțele respective, fapt care inevitabil va genera modificarea/ consolidarea jurisprudenței instanțelor de judecată. Misiunea Curții la examinarea recursului (cale de atac de drept) este de a veghea dacă legea a fost sau nu respectată la adoptarea deciziei contestate! Prin urmare, Curtea consideră că redacția propusă de către autor a art. 432 alin. (1) lit. b), contravine art. 114 din	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele expuse anterior asupra obiecțiilor Curții Supreme de Justiției ridicate în raport cu redacția nouă a art. 427 Cod de procedură penală.

			Constituție și nu respectă cerința constituțională cu privire la claritatea și previzibilitatea legii care vine să excludă arbitrariul în aplicare, motiv pentru care Curtea avizează negativ propunerea respectivă	
		44.	Art. 432 alin. (1) lit. d) – hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Pentru prima dată în istoria dreptului procedural al Republicii Moldova, se propune introducerea unei asemenea noțiuni precum „hotărâre arbitrară”. Cel mai important cu referire la acest aspect este faptul că însăși autorul este incapabil de a defini noțiunea respectivă. În nota informativă autorul indică că această noțiune este <i>„utilizată pentru a defini situația în care judecătorii nu aduc nici o motivare pentru deciziile/hotărârile luate, sau când acestea sunt bazate pe greșeli evidente de fapt sau de drept comise de judecători. În esență, la categoria hotărârilor arbitrare ar putea fi atribuite și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal)”</i>. În lipsa unei definiții a noțiunii de „hotărâre arbitrară”, se creează premise pentru aplicarea abuzivă a acesteia. În acest context, decizia instanței de apel în care aceasta a calificat eronat un raport juridic (aplicarea eronată a normelor de drept material), reprezintă o decizie „arbitrară”? În ceea ce privește argumentul că la categoria hotărârilor arbitrare ar putea fi atribuite și cele pronunțate cu bună știință contrar legii (în contextul art. 307 Cod penal), Curtea reține că o asemenea abordare creează riscul ca orice hotărâre considerată de către Curte ca fiind arbitrară (în lipsa unor criterii și reguli clare de apreciere), să servească temei pentru pornirea urmăririi penale în baza art. 307 Cod penal. În opinia Curții, aceasta este inadmisibil. O atare abordare va reduce la zero independența judecătorilor (prevăzută la art. 116 alin. (1) din Constituție), judecătorii transformându-se astfel în niște	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele expuse anterior asupra obiecțiilor Curții Supreme de Justiției ridicate în raport cu redacția nouă a art. 427 Cod de procedură penală.

		funcționari publici care se vor supune ordinelor superiorilor lor (Opinia Comisiei de la Veneția din 21 octombrie 2022, par. 15). Având la bază raționamentele autorului expuse în nota informativă, Curtea constată că spre deosebire de autor, însăși CtEDO face o diferențiere între categoriile „hotărâre nemotivată” și „hotărâre arbitrară”. Nemotivată este acea hotărâre în care instanța nu a dat răspuns explicit la un anumit argument (cazul LEBEDINSCHI V. REPUBLICA MOLDOVA¹⁰), fie a omis să se expună pe marginea unui argument decisiv (AFFAIRE RUIZ TORIJA c. ESPAGNE¹¹). În ceea ce privește hotărârea arbitrară, utilizând asemenea noțiuni, CtEDO are în vedere: „eroare pe care nicio instanță rezonabilă nu ar fi putut-o comite vreodată”; „în mod grosier arbitrară”; „denegare de dreptate” (CASE BOCHAN v. UKRAINE (No. 2)¹²). Asimilarea hotărârii nemotivate unei hotărâri arbitrare nu poate fi acceptată. În ceea ce privește sintagma „aprecierea vădit nerezonabilă a probelor”, Curtea consideră că redacția actuală a textului – „aprecierea arbitrară a probelor” (care presupune încălcarea regulilor de apreciere a probelor prevăzute la art. 130 CPC) este mult mai reușită. La fel, în nota informativă autorul nu definește în nici un fel conceptul de „vădit nerezonabil”. Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	
	45.	Art. 432 alin. (2) – Temeiul de la lit. c) trebuie invocat doar din oficiu. Participanții la proces nu pot invoca temeiul respectiv de casare a deciziei, pe motiv că se referă eventual	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele expuse anterior asupra obiecțiilor Curții

¹⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-155213%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-155213%22]})

¹¹ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-62464%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-62464%22]})

¹² [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-152331%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-152331%22]})

			la drepturile unui terț, neatrăs în proces. Persoana care consideră că i-au fost încălcate drepturile printr-o hotărâre judecătorească adoptată într-un proces în care nu a fost atras, este în drept să depună cerere de revizuire (art. 447 lit. b) CPC) și să obțină redeschiderea procesului.	Supreme de Justiției ridicate în raport cu redacția nouă a art. 427 Cod de procedură penală.
8. Articolul 433: litera a) va avea următorul cuprins: „a) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432;”; se completează cu litera e), cu următorul cuprins: „e) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței.”; se completează cu alineatul (2), cu următorul cuprins: „(2) Recursul declarat în temeiul art.432 alin. (1) lit. d) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (1) lit. e).”.	Uniunea Avocaților din Republica Moldova Curtea Supremă de Justiție	46.	IX. Cu privire la modul de expunere a amendamentului de la art. 433 CPC, din punct de vedere a tehnicii legislative propunem completarea cu o nouă normă prin care se va dispune că alineatul unic devine alineatul (1).	Se acceptă.
		47.	<i>Modificarea art. 433 lit. a) – temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute doar la art. 432 alin. (1) din proiect. Prin urmare, textul propus trebuie completat: recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (1).</i> Reieșind din argumentele expuse la pct. 7 din prezentul aviz, Curtea menționează că unicul temei care ar putea fi invocat de către participantul la proces care ar atrage judecarea recursului, este cel prevăzut la art. 432 alin. (1) lit. d). Temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (1) lit. a) și b) pe lângă faptul că contravin Constituției, în esența lor, desființează „legalitatea” ca obiect de verificare. Prin urmare, a declara un recurs inadmisibil în baza unor temeiuri incerte ale recursului va aduce atingere dreptului de acces la instanță. Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Se acceptă parțial. La art. 433 alin. (1) lit. a) s-a rectificat trimiterea la art. 432 alin. (1).
		48.	<i>Art. 433 lit. e) – În nota informativă autorul a indicat că „completarea art. 433 din CPC cu o nouă lit. e) derivă din noua competență a CSJ de a examina în calitate de instanță de recurs cauzele de importanță socială și juridică. Astfel, în cazul în care „problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă”.</i> Inițial, Curtea remarcă că anterior, în avizul la proiectul de lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție au fost semnalate	Nu se acceptă. Argumentele din nota informativă cu referire la necesitatea completării art. 433 Cod de procedură civilă cu lit. e) își păstrează relevanța și pertinența, iar obiecțiile Curții Supreme de Justiție ridicate în cadrul procesului de avizare a proiectului de lege privind Curtea Supremă de Justiție au fost analizate în

		riscurile și deficiențele introducerii în lege a unor asemenea noțiuni precum „cauze de importanță socială și juridică”. În nota informativă la respectivul proiect, autorul a indicat că „criteriile privind aprecierea importanței litigiului referit justiției și gravității încălcărilor vor fi reflectate în legislația procesuală [...] pentru a îngusta temeiurile de recurs”. Curtea constată că prezentul proiect nu prevede în nici o măsură criteriile de apreciere a importanței sociale sau juridice a cauzelor după cum pretinde autorul. Introducerea unui asemenea temei de inadmisibilitate, poate ridica anumite semne de întrebare din perspectiva art. 6 CEDO. Deși dreptul de acces, nu are un caracter absolut, limitările acestuia sunt compatibile cu art. 6 §1 doar dacă urmăresc un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat. Aplicarea practică a unui asemenea temei de inadmisibilitate ar putea genera următoarea situație: există o decizie a instanței de apel, care nu tocmai întrunește cerința de „legalitate”. Recurentul în cererea de recurs invocă carențele de legalitate a deciziei contestate, însă datorită faptului că problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței, recursul este declarat inadmisibil. În asemenea circumstanțe, Curtea Supremă de Justiție în mod deliberat va conferi unei hotărâri judecătorești ilegale putere de lucru judecat. În opinia Curții, într-o asemenea situație persoana va „beneficia” de o veritabilă denegare de dreptate (element definitoriu al hotărârii arbitrare), care presupune refuzul nejustificat al unei instanțe judecătorești de a soluționa o pricină cu care a fost sesizată. Curtea amintește că în conformitate cu art. 115 alin. (1) din Constituție, justiția se înlăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.	sinteza întocmită pentru acel proiect de lege.
--	--	---	---

			Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	
9. La articolul 438 alineatul (2), cuvintele „completul din 3 judecători emite” se substituie cu cuvintele „judecătorul raportor emite”, iar cuvintele „completul din 3 judecători” din ultima propoziție se substituie cu cuvintele „judecătorul raportor”.	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	49.	X. Cu referire la art. 438 CPC, la alin. (2³) este prevăzută posibilitatea de a solicita suspendarea executării hotărârii atacate cu recurs, caz în care completul din trei judecători ai CSJ urmând să se pronunțe asupra demersului înaintat, printr-o încheiere nesusceptibilă de atac, în cel mult 10 zile de la depunerea cererii însoțite de confirmarea eliberată de executorul judecătoresc privind depunerea cauțiunii. În realitate, completul nu se poate pronunța în privința cererii de suspendare date în lipsa dosarului cauzei, care se află la instanța de apel pe toată perioada rezervată pentru motivarea hotărârii/deciziei adoptate. În materie de contencios administrativ acest termen este de 45 de zile lucrătoare. În asemenea situații completul CSJ amână examinarea cererii date până la transmiterea de la instanța de apel a dosarului cauzei, ceea ce face imposibilă suspendarea deciziei definitive și executorii a instanței de apel și riscă punerea în executare a deciziei instanței de apel. În acest sens a se vedea răspunsul CSJ nr. 128 din 08.06.2022 (anexat). În speța în care Uniunea Avocaților din Republica Moldova are calitatea de debitor, decizia instanței de apel a fost emisă la data de 11.05.2022, cererea de suspendare a executării a fost depusă la 08.06.2022, iar încheierea CSJ de suspendare a deciziei instanței de apel a fost emisă la data de 27.07.2022 (dosar nr. 3ra-720/22; 2- 20044285-01-3ra-20072022). În toată această perioadă creditorul prin intermediul instanței de apel solicita executarea deciziei instanței de apel, neexecutarea căreia risca aplicarea măsurilor coercitive prevăzute de Codul administrativ. În consecință, se impune modificarea dispoziției alin. (2³) art. 438 CPC, în sensul în care să fie dispusă suspendarea procedurii de executare pe perioada examinării cererii de suspendare a executării hotărârii atacate cu recurs, fie să se	Nu se acceptă. Art. 438 alin. (2³) prevede expres termenul în interiorul căruia instanța de recurs urmează a se expune asupra cererilor de suspendare a executării hotărârii instanței de apel, cerere care se examinează în lipsa dosarului, indiferent dacă este o procedură de drept comun sau de contencios administrativ.

			dispună transmiterea imediată a dosarului cauzei sau a copiei acestuia către CSJ pentru examinarea cererii de suspendare.	
	Curtea Supremă de Justiție	50.	<i>Modificare art. 438 alin. (2) – referitor la substituirea cuvintelor „completul de 3 judecători” cu „judecătorul raportor”, Curtea menționează că calitatea de judecător raportor de iure și de facto apare după intentarea procedurii în recurs (art. 438 alin. (5) CPC) și repartizarea/ distribuirea cauzei conform art. 61 din Legea nr. 514 – prin PIGD. Cu alte cuvinte, raportor este judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza (și nu recursul) conform PIGD. La ora actuală, recursurile depuse se înregistrează în PIGD, dar repartizarea aleatorie (de către PIGD) are loc doar după intentarea procedurii în recurs (la etapa înregistrării recursului asemenea opțiune lipsește). Astfel, trebuie delimitat completul de judecată care soluționează problemele prevăzute la art. 438 alin. (2)-(2³) CPC, de completul de judecată care se pronunță pe marginea admisibilității recursului, acestea fiind diferite.</i> La etapa depunerii recursului, problemele de la art. 438 alin. (2)-(2³) CPC se soluționează în lipsa dosarului, dosarul fiind interpelat după intentarea procedurii în recurs. Prin urmare, utilizarea noțiunii de judecător raportor la etapa respectivă este incorectă. Din acest considerent, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Odată cu intrarea în vigoare a acestei legi și deja a Legii nr. 64/2023 cu privire la CSJ urmează a se corela sistemul de înregistrare și distribuire aleatorie a dosarelor, luând în considerare prevederile noi. Aceste obiecții sunt de ordin tehnic care nu țin de modul de aplicare a legii. Prin urmare practica formată în CSJ trebuie ajustată la prevederile legale, și nu invers.
	Consiliul Superior al Magistraturii	51.	Conținutul propus al normei: Articolul 438 alineatul (2), cuvintele „completul din 3 judecători emite” se substituie cu cuvintele Judecătorul raportor emite”, iar cuvintele „completul din 3 judecători” din ultima propoziție se substituie cu cuvintele judecătorul raportor”. Motivarea: Prevederile propuse contravin prevederilor alin.(1,2'-4) din această normă. Astfel, la etapa primirii cererii de recurs nu poate fi vorba de „judecător raportor”.	Nu se acceptă. Odată cu intrarea în vigoare a acestei legi și deja a Legii nr. 64/2023 cu privire la CSJ urmează a se corela sistemul de înregistrare și distribuire aleatorie a dosarelor, luând în considerare prevederile noi. Aceste obiecții sunt de ordin tehnic care nu țin de modul de aplicare a legii. Prin urmare practica formată în CSJ

			Or, dacă recursul nu corespunde prevederilor art.437 CPC, grefa Curții Supreme de Justiție înregistrează (prealabil în registru nu în PIGD) intentarea procedurii de recurs, acordă recurentului termen pentru înlăturarea neajunsurilor, și doar după ce neajunsurile sunt înlăturate, recursul se consideră depus la data prezentării inițiale și se solicită dosarul din instanța inferioară, care apoi se transmite în cancelarie, unde se înregistrează dosarul în PIGD și se repartizează aleatoriu unui judecător raportor.	trebuie ajustată la prevederile legale, și nu invers.
10. Articolul 439: la alineatul (2), textul „un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, se substituie cu cuvântul „instanța”; alineatul (3) se abrogă.	Curtea Supremă de Justiție	52.	<i>Abrogarea art. 439 alin. (3) – nota informativă nu conține nici un raționament care ar justifica „renunțarea la „raportul verbal” al judecătorului raportor față de completul de judecată care examinează admisibilitatea cererii de recurs”.</i> Raportul verbal de fapt e un aspect a modalității de soluționare colegială a problemelor (conform art. 48 CPC). De altfel, excluderea raportului verbal în esență desființează categoria de „judecător raportor”. Apare întrebarea firească: Cum se va examina cauza „colegial” în lipsa unui raport verbal al judecătorului raportor și care va fi misiunea judecătorului raportor; Care e sensul în a repartiza aleatoriu o anumită cauză unui judecător raportor? Având în vedere că propunerea menționată este lipsită de argumentare logică și juridică, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Un raport verbal nu are nici o relevanță, în special atunci când se face referire la soluționarea colegială a problemelor așa cum determină art. 48 Cod de procedură civilă. Statutul de judecător raportor nu rezidă în existența sau nu a raportului verbal. Judecătorul raportor sau judecătorul de caz este acel judecător care este responsabil de examinarea în profunzime a esenței criticilor ridicate în fața instanței de recurs și care face concluziile preliminare asupra cauzei. Decizia finală urmând a fi adoptată de către completul de judecători.
11. Articolul 440 va avea următorul cuprins: „ Articolul 440. Procedura examinării admisibilității recursului (1) În cazul în care se constată existența	Curtea Supremă de Justiție	53.	<i>Art. 440 alin. (3) și (5) – normele propuse nu reglementează în nici un fel modalitatea în care recursul se declară admisibil sau felul cum completul decide examinarea cauzei în complet de 5 sau 9 judecători. Orice acțiune a instanței se materializează sub forma unui act judecătoresc de dispoziție, la caz – încheiere. A declara admisibil, înseamnă a emite un act care să confere recursului această calitate.</i>	Nu se acceptă. A se vedea argumentele expuse la pct. 27 <i>supra</i> cu referire la obiecțiile Curții Supreme de Justiție la art. 433 Cod de procedură penală.

unuia din temeiurile prevăzute la art.433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil. (2) Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se transmite părților. (3) Dacă este considerat admisibil, completul format din 3 judecători examinează recursul în fond. (4) În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide prin vot unanim, ca decizia asupra recursului să fie adoptată de un complet din 5 judecători. Completul din 5				
--	--	--	--	--

judecători poate decide prin vot unanim ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”.				
13. Articolul 442 va avea următorul cuprins: „Articolul 442. Limitele judecării recursului (1) Judecînd recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute în art. 432. Instanța poate invoca, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor, drepturile cărora sunt afectate prin hotărîre. (2) În recurs nu pot fi administrate noi dovezi, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată. Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie	Autoritatea Națională de Integritate	54.	La art. IV. Pct.13 din Proiect, considerăm oportună excluderea din art.442, alin.(3) a cuvîntului „esențiale”, astfel, art.442, alin.(3) va avea următorul cuprins: <i>„(3) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în recurs.”</i> Notă: Modificarea propusă are drept scop excluderea dubiilor ce pot apărea justițiabililor în procedura judecării recursului, or, modificarea dată nu formulează cert care sunt acelea motive esențiale sau neesențiale invocate, fiind lăsată la discreția instanței aprecierea acestora. La fel este de menționat și faptul că, modificarea nominalizată poate fi apreciată ca una tendențioasă.	Se acceptă. Cuvîntul „esențiale” de la art. 442 alin. (3) a fost exclus.
	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	55.	XI. Cu referire la limitele judecării recursului în procedură civilă, proiectul propune la art. 442 alin. (1) CPC de a împuternici instanța de recurs (CSJ) să invoce din oficiu unul din temeiurile de recurs prevăzute la lit. c) alin. (1) art. 432 CPC și anume neatragera în proces a persoanelor, drepturile cărora sunt afectate prin hotărîre. În acest context, considerăm că CSJ în calitate de instanță de casație are drept sarcină din oficiu să asigure uniformitatea jurisprudenței sale, ceea ce impune, de asemenea, împuternicirea acesteia de a invoca din oficiu temeiul prevăzut la lit. a) alin. (1) art. 432 CPC - interpretarea legii din hotărîrea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție. În așa mod, CSJ în calitate de instanță de casație va asigura uniformitatea jurisprudenței sale în problemele juridice soluționate greșit de instanțele inferioare, chiar dacă părțile nu	Nu se acceptă. Propunerea va crea o deviere de la principiul <i>tantum devolutum, quantum recuratum</i>. Efectul devolutiv al recursului este limitat la voința recurentului, deoarece instanța superioară nu poate proceda la judecarea recursului, decât dacă este sesizată printr-o cerere de recurs, formulată de unul din titularii dreptului de recurs.

pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. d). (3) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.”.	Curtea Supremă de Justiție	56. au sesizat/invocat în mod expres problema juridică soluționată diferit de jurisprudența constantă a CSJ. <i>Art. 442 alin. (1) – În opinia Curții, „noile limite ale judecării recursului” propuse de către autor, vor genera un haos în aplicarea practică. Există o legătură indisolubilă între temeiurile de declarare a recursului și limitele examinării acestuia. Conform propunerii autorului: „instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute în art. 432”. Cum poate fi verificată legalitatea unui act judecătoresc prin prisma unor temeiuri care la legalitate nu se referă în nici o măsură?! Din interpretarea coroborată a prevederilor art. 442 alin. (1) și art. 432 alin. (1) din proiect, se poate deduce că, instanța de recurs verifică legalitatea actelor judecătorești contestate din perspectiva corespunderii acestora jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție. Curtea reiterează că jurisprudența în Republica Moldova nu constituie izvor de drept, iar justiția în conformitate cu prevederile Constituției se înfăptuiește în numele legii. Astfel, în spiritul normelor constituționale hotărârile judecătorești trebuie să corespundă legii și nu jurisprudenței Curții Supreme de Justiție.</i> Prin urmare, având în vedere că limitele de examinare propuse se disociază de temeiurile recursului precum și faptul că controlul de legalitate devine unul iluzoriu, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Nu este clară această obiecție a Curții Supreme de Justiție în special în situația în care în redacția actuală a art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, nici măcar nu se face trimitere la temeiurile recursului, examinarea recursului fiind redusă la limitele invocate în recurs. Prin redacția art. 442 alin. (1) din proiect, este asigurată conexiunea dintre examinarea recursului și temeiurile declarării recursului prevăzute la art. 432, astfel încât instanța nu va putea depăși limitele arătate la art. 432, fiind astfel exclus orice arbitrar.
14. Articolul 444 va avea următorul cuprins: „Articolul 444. Procedura judecării recursului Recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și	Curtea Supremă de Justiție	57. <i>Art. 444 – recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și d). Având în vedere că nota informativă nu conține nici o argumentare în această privință, Curtea nu sesizează raționamentele unor asemenea propuneri. În ce măsură caracterul „arbitrar” al hotărârii contestate sau consolidarea jurisprudenței CSJ necesită prezența părților în proces?! La fel, potrivit autorului:</i>	Nu se acceptă. Reiterăm aici argumentele expuse la pct. 27 <i>supra</i> cu referire la publicitatea procesului și la dreptul inerent al persoanei de a participa la examinarea propriei cauze, mai cu seamă în instanța de recurs atunci când instanța va examina fondul cauzei.

audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile.”.			„menționăm faptul că inițial, pe parcursul unei anumite perioade de la adoptarea prezentei legi, va fi puțin posibilă invocarea și aplicarea acestui temei (interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a CSJ). Or, încă nu putem vorbi despre ”jurisprudență uniformă” a CSJ. Acest temei va deveni pe deplin aplicabil după ce CSJ își va reexamina practica controversată, creată până în prezent.” Având în vedere raționamentul autorului de mai sus, poate fi dedus că unicul temei de recurs aplicabil „pe parcursul unei anumite perioade de la adoptarea prezentei legi” va fi cel de la art. 432 alin. (1) lit. b). Respectiv, se prezumă că toate ședințele instanței de recurs, vor fi publice. Ședințele publice, de regulă, conduc la tergiversarea examinării dosarelor. Organizarea participanților într-o ședință publică este destul de dificilă. Comportamentul acestora, cu toate sancțiunile aplicabile, nu garantează examinarea promptă a dosarelor. Cu referire la ultima propoziție a normei propuse (completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile), nu este clar ce are în vedere autorul prin aspecte admisibile. În acest sens, se declară admisibil recursul sau anumite „aspecte” ale acestuia? Curtea amintește că esența instituției admisibilității recursului constă în a stabili dacă recursul întrunește condițiile pentru a fi examinat în fond. Prin urmare, admisibilitatea vizează calea de atac (recursul), iar argumentele recursului vor primi aprecierea instanței la examinarea în fond a acestuia. Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	
15. Articolul 445: la alineatul (1), lit. c ¹) va avea următorul cuprins:	Curtea de Apel Chișinău	58.	Curtea de Apel Chișinău respinge propunerea prevăzută la art. IV pct. 15 din proiectul Legii, și anume, cu privire la completarea art. 445 Cod de proceduri civilă cu aliniatul 1 ¹ deoarece prin Legea nr. 244 din 21 iulie 2006, încheierile	Nu se acceptă. Excluderea încheierilor interlocutorii în procedura civilă prin Legea nr. 244/2006 nu interzice

„c¹) să admită recursul și să caseze integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, trimițând cauza spre rejudecare în prima instanță, în cazul în care a constatat neatragera în proces a persoanelor drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre; ”; se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins: „(1¹) Dacă recursul este admis în temeiul art. 432 alin. (1) lit. d), completul poate emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază spre informare inspecției judiciare. ”.			interlocutorii în procedura civilă au fost excluse, respectiv normele de procedură civile nu reglementează această instituție	revenirea peste ani la această practică. Menționăm că scopul este de a oferi posibilitate instanței de recurs să sesizeze inspecția judiciară atunci când constată că instanța ierarhic inferioară a emis o hotărâre arbitrară sau a dat o apreciere vădit nerezonabilă probatoriului administrat la caz.
	Curtea Supremă de Justiție	59.	<i>Art. 445 alin. (11) – Curtea reține că introducerea unui asemenea instrument este foarte periculos. În nota informativă, autorul a indicat că „această normă a fost instituită ca o măsură de prevenire și combatere a arbitrariului”. Având în vedere că autorul nu face distincție între categoriile „hotărâre nemotivată” și „hotărâre arbitrară”, Curtea menționează că intenția de a combate arbitrariul se poate materializa în subordonarea ierarhică a judecătorilor și crearea unui mijloc camuflat de influențare a judecătorilor instanțelor inferioare. O asemenea încheiere poate fi calificată ca fiind o sesizare privind faptele care pot constitui abateri disciplinare și respectiv, servi temei pentru pornirea procedurii disciplinare împotriva judecătorului. Această propunere contravine art. 19 alin. (1) din Legea nr. 178 (judecătorii sau mai bine zis, instanțele de judecată nu sunt subiecți de sesizare) și ridică semne serioase de întrebare din perspectiva eticii și independenței judecătorului.</i> Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Prin art. 445 alin. (1¹) se oferă posibilitate instanței de recurs să sesizeze inspecția judiciară atunci când constată că instanța ierarhic inferioară a emis o hotărâre arbitrară sau a dat o apreciere vădit nerezonabilă probatoriului administrat la caz. Încheierea interlocutorie la care se face referire în prevederea criticată nu poate fi tratată ca fiind un act de sesizare făcut de către un judecător. Așa cum rezultă din această prevedere, încheierea interlocutorie se expediază inspecției judiciare, aceasta fiind în măsură să decidă pornirea sau nu a unei proceduri în temeiul faptelor indicate în încheierea respectivă.
Art. V. – Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice				
În capitolul I secțiunea a III-a punctul 1 din [...] la poziția A03, coloana a doua, cuvintele „Șef/ șef adjunct al	Cancelari a de Stat	60.	1. La art. V propunem a fi revizuită și argumentată necesitatea modificării în capitolul I secțiunea a III-a punctul 1 din anexa la Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 164–165, art. 480), prin care la poziția A03, coloana a doua, cuvintele „Șef/ șef adjunct al	Se acceptă parțial. Precizăm că necesitatea modificării denumirii funcțiilor respective derivă din prevederile proiectului noii Legi cu privire la CSJ, care propune modificarea organizării interne a CSJ

secretariatului Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Jurisconsult/ Secretar general al Curții Supreme de Justiție”.			secretariatului Curții Supreme de Justiție” se substituie cu cuvintele „Jurisconsult/ Secretar general al Curții Supreme de Justiție”. Considerăm că redenumirea funcției de „Șef al secretariatului Curții Supreme de Justiție” în „jurisconsult” este deficitară și neargumentată. Or, potrivit dicționarului explicativ prin noțiunea de „jurisconsult” se înțelege specialist în științele juridice, care este consultat în problemele dificile de drept. Respectiv, potrivit Legii nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice funcția de „Șef/ șef adjunct al secretariatului Curții Supreme de Justiție” este o funcție publică de conducere de nivel superior, și nicidecum nu poate fi echivalată cu o funcție publică de execuție. Suplimentar, comunicăm că, conform practicii statelor europene (România, Letonia, Lituania, etc.) conducătorul secretariatului Curții Supreme de Justiție este șeful secretariatului Curții Supreme de Justiție. Cu referire la redenumirea șefului adjunct al secretariatului Curții Supreme de Justiție” în Secretar general al Curții Supreme de Justiție, considerăm că urmează a fi tratată o abordare sistemică în sectorul de justiție, respectiv propunem revizuirea și în partea dată.	după modelul CtEDO. Argumentele în favoarea modificării respective au fost prezentate în nota informativă a proiectului respectiv. Aprecierea statutului funcției de „jurisconsult” trebuie efectuată reieșind din atribuțiile acesteia și nu din noțiunea dată în DEX. Menținerea acestei diferențieri este necesară deoarece competențele acestora, în special ale Jurisconsultului, vor fi diferite de cele ale șefilor de secretariat din alte instanțe judecătorești. Referitor la „abordarea sistemică în sectorul de justiție” precizăm că acest lucru nu este posibil, or, competențele CSJ nu pot fi echivate cu competențele instanțelor judecătorești de alte nivele. Drept urmare, nici modul de organizare a activității interne a CSJ nu poate fi echivalat cu organizarea internă a altor instanțe judecătorești.
	Curtea Supremă de Justiție	61.	Cu referire redenumirea funcțiilor de Șef și Șef adjunct al secretariatului, procedura de numire, atribuții, argumentele Curții au fost indicate în avizul la proiectul Legii CSJ.	Nu se acceptă. Reiterăm cele expuse la pct. 60 supra. Suplimentar, subliniem că scopul modificării modului de numire a Jurisconsultului și a Secretarului general a fost de a diminua din influența Președintelui CSJ, în favoarea Plenului CSJ.

				Spre deosebire de alte instanțe judecătorești, doar CSJ dispune de plen, ca un for care adoptă decizii în mod colegial privind organizarea și funcționarea CSJ. Respectiv, regulile generale din Legea nr. 514/1995 nu pot fi reținute.
Art. VI. – Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018				
1. Articolul 191: la alineatul (3), cuvintele „hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii, ale Consiliului Superior al Procurorilor,” se exclud; alineatul (5) va avea următorul cuprins: „(5) Curtea Supremă de Justiție soluționează: a) în primă instanță, prin hotărâri irevocabile, acțiunile în contencios administrativ privind contestarea hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii și a Consiliului Superior al Procurorilor; b) cererile de recurs împotriva hotărârilor, deciziilor și încheierilor curții de apel.”;	Curtea Supremă de Justiție	62.	<i>Modificarea art. 191 alin. (3) și (5) – Cu referire la acest aspect, autorul în nota informativă a indicat: „o asemenea practică a existat anterior. Revenirea la aceasta derivă din faptul că reglementarea actuală a modului de contestare a hotărârilor CSM și CSP în curtea de apel s-a dovedit a fi una prea complicată și are drept efect tergiversarea procedurilor. Acest fapt a fost remarcat îndeosebi în cadrul procedurilor disciplinare”.</i> Curtea constată că afirmația de mai sus nu este însoțită de argumente care ar demonstra caracterul „complicat” al modului de contestare existent, sau tergiversarea procedurilor. Dacă s-ar fi analizat jurisprudența CSJ în materia contestării hotărârilor CSM, s-ar fi constatat că atât judecarea în fond a contestației (de către Curtea de Apel Chișinău) cât și a căii de atac se încadrează în termenul de un an (rezonabil din punct de vedere al CtEDO). Având în vedere că propunerea menționată nu este însoțită de o argumentare precum și faptul că nu se justifică în nici un mod lipsirea judecătorilor de dreptul la cale de atac, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Reiterăm argumentarea din nota informativă.

2. La articolul 192 alineatul (1), cuvintele „și/sau colegii specializat” se exclud.	Curtea Supremă de Justiție	63.	<i>Art. 192 alin. (1)</i> – cu referire la lichidarea colegiilor, Curtea s-a expus la art. I pct. 1 din prezentul aviz.	Nu se acceptă. A se vedea argumentarea de la pct. 2 <i>supra</i>
	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	64.	XII. Cu referire la scopul declarat în nota informativă a proiectului de exclude colegiile specializate în cadrul CSJ, totuși observăm că proiectul necesită în această parte o reevaluare a modificării operate la art. 192 Cod administrativ. Astfel, art. 192 Cod administrativ necesită a fi interpretat în contextul titlului acestuia: „Specializarea judecătorilor pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ”, iar textul articolului va avea următorul cuprins: „(1) Pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ la curțile de apel și la Curtea Supremă de Justiție se instituie complete de judecători.”. Prin urmare, prin interpretare sistematică putem afirma că norma juridică obligă crearea în cadrul CSJ a unor complete specializate în examinarea acțiunilor în contencios administrativ. Pentru a evita o asemenea interpretare, propunem excluderea din art. 192 Cod administrativ a oricărei referințe la Curtea Supremă de Justiție.	Nu se acceptă. Excluderea colegiilor specializate nu presupune excluderea specializării judecătorilor.
5. Articolul 193: alineatul (3) va avea următorul cuprins: „(3) Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ în complete de 5 judecători, iar cererile de recurs în complete din 3 judecători.”;	Curtea Supremă de Justiție	65.	<i>Art. 193 alin. (3)</i> – Având în vedere că Curtea s-a pronunțat împotriva revenirii la vechea practică de examinare a contestațiilor împotriva hotărârilor CSM de către Curtea Supremă de Justiție în prima instanță, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele din nota informativă.

se completează cu alineatul (3 ¹), cu următorul cuprins: „(3 ¹) În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, ca decizia asupra recursului să fie adoptată de un complet din 5 judecători. Completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”.				
6. Se completează cu articolul 245 ¹ , cu următorul cuprins: „ Articolul 245¹. Temeiurile recursului	Curtea Supremă de Justiție	66.	<i>Completarea cu art. 245¹ – pentru motivele indicate la art. IV pct. 7 din prezentul aviz, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.</i>	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele de la pct. 14 <i>supra</i> și altele cu referire la obiecțiile Curții Supreme de Justiție asupra temeiurilor de recurs indicate la art. 427 CPP și art. 432 CPC
(1) Recursul este admis dacă: a) interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;	Uniunea Avocaților din Republica Moldova	67.	XIII. Cu privire la temeiurile de recurs în acțiunile de contencios administrativ, expuse în proiect la art. 245 ¹ Cod administrativ (art. VI pct. 6 din proiect), atragem atenția că acestea nu țin cont de dispozițiile alin. (2) art. 194 Cod administrativ, care stipulează că, în procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.	Nu se acceptă. Introducerea art. 245 ¹ nu exclude aplicarea prevederilor art. 194 alin. (2) Cod administrativ.

b) prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; c) hotărîrea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces; d) hotărîrea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. (2) Temeiurile menționate la alin.(1) lit. c) și d) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel. (3) Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, decît dacă se invocă temeiul din alin. (1) lit. d) sau Curtea Supremă de Justiție		Prin urmare, temeiurile de recurs nu pot fi doar cele menționate la art. 245¹ Cod administrativ, conform proiectului, ci orice greșeli procedurale și aplicare greșită a dreptului material, pe care instanța de contencios administrativ le va examina și le va invoca din oficiu. Din aceleași motive, lit. a¹) alin. (2) art. 246 Cod administrativ se va revizui în mod corespunzător. În acest context, reținem că, în principiu, contenciosul administrativ instituie sarcina probațiunii pe seama pârâtului – autoritatea publică, așa cum a fost de la început instituit în contenciosul administrativ, după cum rezultă și din Codul muncii, referitor la obligațiile angajatorului. Or, de principiu, relațiile administrative au început și s-au construit pe verticală, nu pe orizontală și în baza egalității părților, deoarece deciziile administrative nu se iau cu participarea publicului și nu prin egalitatea părților, din care cauză cel ce a adoptat decizia trebuie să demonstreze că a procedat legal. În consecință, nu reclamatul trebuie să fie forțat să demonstreze ceea ce el nu poate să demonstreze, de principiu. O alta obligație a judecătorului de contencios administrativ, care decurge din cele expuse mai sus, este de a stabili adevărul și de a porni de la premiza că persoana este vătămată într-un anumit drept invocat, iar partea pârâtă trebuie să demonstreze contrariul. În caz contrar, dacă nu demonstrează că a procedat legal se prezumă ilegalitatea. Judecătorului de contencios administrativ trebuie să-i fie expres atribuit un rol activ - să stabilească adevărul, el nu poate admite denegarea de justiție și nu se poate eschiva sub aspectul că pârâtul nu prezintă materiale, dosarul administrativ, etc. Dacă nu prezintă materiale, probe, înseamnă că trebuie să admită de principiu acțiunea.	Nu se acceptă. La examinarea recursurilor în cadrul proceselor de contencios
	68.	XIV. De asemenea, propunem ca instanța de recurs în materie de contencios administrativ, similar alin. (1) art. 442 CPC din proiect, să dispună de aceleași împuterniciri de a	

examinează cauza după trimitere la rejudecare.”,			invoca din oficiu unul din temeiurile de recurs prevăzute la lit. a) sau c) alin. (1) art. 245 ¹ Cod administrativ, și anume dacă interpretarea legii din hotărârea sau decizia contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție și dacă hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces.	administrativ, în conformitate cu prevederile art. 195 Cod administrativ, se vor aplica și prevederile Codului de procedură civilă, acolo unde Codul administrativ nu stabilește altfel.
7. Articolul 246: la alineatul (1), propoziția „Dacă este inadmisibil, recursul se declară ca atare printr-o încheiere.” se substituie cu următoarele propoziții: „Dacă recursul este inadmisibil, completul din 3 judecători, adoptă o încheiere irevocabilă. Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție și se transmite părților.”; alineatul (2): se completează cu litera a¹), cu următorul cuprins:	Curtea Supremă de Justiție	69.	<i>Art. 246 alin. (2) și (3)</i> – pentru motivele indicate la art. IV pct. 8 din prezentul aviz, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele noastre împotriva obiecțiilor Curții Supreme de Justiție ridicate cu referire la art. 433 Cod de procedură civilă

„a¹) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.245¹.”; se completează cu litera g), cu următorul cuprins: „g) problema juridică invocată în recurs nu este de o importanță fundamentală pentru dezvoltarea jurisprudenței.”; se completează cu alineatul (3), cu următorul cuprins: „(3) Recursul declarat în temeiul art. 245¹ alin. (1) lit. d) nu poate fi declarat inadmisibil în temeiul alin. (1) lit. g).”.				
6. Articolul 247, va avea următorul cuprins: „Articolul 247. Procedura de judecare a recursului Recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. art.	Curtea Supremă de Justiție	70.	<i>Art. 247 – pentru motivele indicate la art. IV pct. 14 din prezentul aviz, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.</i>	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele noastre cu referire la publicitatea procesului expuse anterior la criticile Curții Supreme de Justiție asupra art. 433 Cod de procedură penală și art. 444 Cod de procedură civilă.

245 ¹ alin. (1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cauze cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile.”.				
7. La articolul 248, alineatele (1) și (2) vor avea următorul cuprins: „(1) În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: a) respinge recursul și menține hotărârea și/sau decizia; b) admite recursul, casează integral sau parțial hotărârea și/sau decizia și adoptă o nouă decizie; c) admite recursul și modifică hotărârea și/sau decizia; d) admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța	Curtea Supremă de Justiție	71.	<i>Art. 248 alin. (2)</i> – pentru motivele indicate la art. IV pct. 15 din prezentul aviz, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.	Nu se acceptă. Reiterăm argumentele noastre asupra obiecțiilor Curții Supreme de Justiție făcute cu referire la art. 455 Cod de procedură civilă.

de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs. (2) Dacă recursul este admis în temeiul art. 245 ¹ alin. (1) lit. d), completul poate emite o încheiere interlocutorie, pe care o expediază spre informare inspecției judiciare.”.				
Art. VII. – Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar				
1. anexa nr. 3 tabelul 2 compartimentul „Aparatul Procuraturii Generale și procuraturilor specializate, Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor, Secretariatul Curții Constituționale, Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, Secretariatul Curții Supreme de Justiție” la „codul funcției A2003” denumirea funcției se completează în final cu sintagma ”/Jurisconsult/Secretar	Cancelari a de Stat	72.	2. În contextul propunerilor expuse la pct. 1, considerăm oportun revizuirea pct. 1 la art. VII din proiect, prin care se propune modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, și anume anexa nr. 3 tabelul 2 compartimentul „Aparatul Procuraturii Generale și procuraturilor specializate, Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor, Secretariatul Curții Constituționale, Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, Secretariatul Curții Supreme de Justiție” la „codul funcției A2003” denumirea funcției să fie completată în final cu sintagma ”/Jurisconsult/Secretar general”.	Nu se acceptă. Reiterăm cele expuse la pct. 60 <i>supra</i> .
	Ministeru l Finanțelo r	73.	3. La art. VII, propunerea privind modificarea la anexa nr. 3, tabelul 2, a compartimentului „Aparatul Procuraturii Generale și procuraturilor specializate, Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor, Secretariatul Curții Constituționale, Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, Secretariatul Curții Supreme de Justiție” prin completarea la codul funcției A2003 Șef al aparatului/șef al Secretariatului cu sintagma ”/Jurisconsult/Secretar general”, urmează a fi instituită și poziționată inițial în Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice.	Se acceptă parțial. La Art. V din proiect sunt incluse modificările necesare pentru Legea nr. 155/2011. Referitor la afirmația că funcția de „jurisconsult” este o funcție de execuție, atragem atenția că actualmente Clasificatorul unic al funcțiilor publice nu prevede nici o

general”;			Totodată, potrivit argumentărilor la Nota informativă a proiectului se menționează privind redenumirea funcției de Șef al Secretariatului CSJ în Jurisconsult și a funcției de șef adjunct al Secretariatului CSJ – în Secretar general al CSJ. Respectiv, se menționează că potrivit Legii nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice funcția de „Șef/ șef adjunct al secretariatului Curții Supreme de Justiție” este o funcție publică de conducere de nivel superior, și nicidecum nu poate fi echivalată cu o funcție publică de execuție „jurisconsult”. Cu referire la redenumirea șefului adjunct al secretariatului Curții Supreme de Justiție în Secretar general al Curții Supreme de Justiție, considerăm că urmează a fi tratată o abordare sistemică în sectorul justiției, respectiv se propune revizuirea proiectului și în partea dată.	funcție în domeniul public ce ar avea o asemenea denumire. O asemenea denumire se instituie pentru prima dată, fiind inspirată de modelul CtEDO. „Abordarea sistemică în sectorul justiției” nu este posibilă, or, atribuțiile CSJ ca instanță cu rol principal în unificarea practicii judiciare nu se regăsesc în nici una din celelalte instanțe judecătorești. Drept urmare, niciunul din șefii/adjuncții secretariatelor altor instanțe judecătorești nu pot avea atribuții similare celor ale jurisconsultului din cadrul CSJ.
2. anexa nr. 4 tabelul 1 compartimentul „Curtea Supremă de Justiție” va avea următorul cuprins: [...]	Ministerul Finanțelor	74.	4. Cu referire la modificările la anexa nr.4, tabelul 1, compartimentul „Curtea Supremă de Justiție” la Legea 270/2018, de principiu se susține propunerea privind includerea doar a trei poziții referitoare la salariul Președintelui, vicepreședintelui și judecătorului CSJ. Totodată, se menționează că echivalarea clasei de salarizare pentru funcțiile de Vicepreședinte indiferent de vechimea în muncă în funcția de judecător va duce la diminuarea salariului Vicepreședintelui, cu vechimea în muncă în funcția de judecător de peste 16 ani, clasa de salarizare actuală fiind 126 în comparație cu clasa 124, propusă spre modificare și unificare.	Se acceptă. Clasa de salarizare a vicepreședintelui a fost modificată de la 124 la 126.